

SISÄLTÖ

I	PYHIEN KIRJOITUSTEN SYNTYVAIHEITA	9
1.	Jumalan sana ihmisten välittämänä	10
2.	Viisi Mooseksen kirjaa	15
II	ALKUKERTOMUKSET	19
3.	Luomiskertomukset	20
4.	Syntimänkeenus	23
5.	Pahuus syvenee ja laajenee	26
III	JUMALAN JOHDATUS HISTORIASSA	29
6.	Patriarkkakertomukset	31
7.	Laki ja liitto	35
8.	Israelin kansan historia	41
IV	PROFETAT	47
9.	Profeetta julistajana ja ennustajana	48
10.	Pakkosiirtolaisuuden aikaa edeltäneitä profettoja ...	54
11.	Pakkosiirtolaisuudessa ja sen jälkeen vaikuttaneita profettoja	57
V	VIISAUSKIRJALLISUUS	61
12.	Sananlasku, Job, Saarnaaja ja Laulujen laulu	62
13.	Psalmin kirja	66
VI	EVANKELIUMIT	71
14.	Jeesuksen aikakausi ja elinympäristö	72
15.	Evankeliumien synty	77
16.	Evankeliumien erityispiirteitä	80
17.	Jeesuksen elämä	84
18.	Jumalan valtakunta vertauksissa	90
19.	Ilmeet Jumalan valtakunnan todisteina	94
20.	Vuorisääntä	97
21.	Kärsimyshistoria	102
22.	Kristuksen ylösnousemus	108
VII	APOSTOLIEN LÄHETYSKIRJEET	113
23.	Paavalin elämänavaiheet	114
24.	Paavalin lähetyskirjeet	118
25.	Paavalin pelastusoppi ja etiikka	122
26.	Yleiset eli katoliset kirjeet	125
VIII	RAAMATTUUN TULEVAISUUDENNAKYMÄT	129
27.	Viimeiset tapahtumat	130

IX RAAMATTUN TULKINTA JA TUTKIMUS	
28. Katolisen varhaiskirkon raamatuntutkinta	135
29. Raamatun moderni tieteellinen tutkimus	136
30. Raamattu kirkon ja kristityn käytössä	140
Rukouksia ja psalmeja	151
Kirjallisuutta	158

ALKULAUSE

ORTODOKSIINEN RAAMATTUTUETIO on tarkoitettu sekä lukion oppikirjaksi että soveltuvin osin seurakunnalliseen järjestötoimintaan ja avuksi yksilöllisellä Raamatun perehtymisellä varten. Se palvelee myös peruskoulun uskonnonopettajien lähdekirjana. Tämä kirja sisältää Raamatun liittyvää kulttuuritietoa, mutta siltä ei ole taiseisarvoa: kirjan perimmäinen tarkoitus on viritellä kirkkomme piirissä raamatunlukuharrastusta ja antaa sitä varten lausaitioita. Kirja myös kertoo Pyhien kirjoitusten käytöstä jumalanpalveluksissa.

Urohamatta ortodoksisen kirkon raamatunäkemyksiä, joka ilmenee uskonperinteessä, liturgisessa käytännössä ja patristisessa traditiossa, kirja ottaa huomioon tieteellisen, historiallisen raamatuntutkimuksen tuloksia, lähinnä sellaisia jotka liittyvät eri kirjojen syntyyn ja tekijöihin. Oleellinen seikka, jossa Raamatun historiallis-kriittinen tutkimus ja kirkon traditio erivät toisistaan, koskee Vanhan testamentin ja Uuden testamentin keskinäistä suhdetta. Historiallinen tutkimus katsoo Raamatun pääosat itsenäisiksi, toisistaan riippumattomiksi dokumenteiksi. Tämä kirja seuraa puolestaan varhaiskirkon raamatunkäsitä ja liturgisia käytäntöjä, joiden mukaan ne muodostavat pelastushistoriallisen kokonaisuuden.

Eri aiheiden yhteyteen on liitetty tehtäviä, jotka kiinnittävät lukijan huomioita kirjan tekstin keskeisiin kohtiin, antavat pohdinnan aiheita ja ohjaavat Raamatun tekstin tarkasteluun. Koulukäytössä tehtäviä voi hyödyntää yksilöllisenä työskentelyinä, kotitehtävinä sekä ryhmäitöinä tai -keskusteluinä. Varsinaisten Raamatun tekstien lukeminen ja tarkastelu eritellen ja pohdiskellen opetuslaitanteessa edistää parhaiten Raamatun tuntemusta.

Tekstin on tarkastanut KP arkipiispa Johannes ja tehnyt arvokkaita huomautuksia: Isä Matti Sidoroffin kirja Raamattu ortodoksisessa kirkossa on ollut suureksi avuksi kirjoittaessani tätä kirjaa. Kieliasun on tarkistanut filosofian maisteri Katariina Nikku. Esitän parhaat kiitokset heille kaikille.

Joensuussa 24.6.1993

Viktor Railas

KRISTUKSEN KIRKASTUS (6. B.)

Oi Kristus Jumala, Sinä kirkastut vuorella ja osoitit kunniasi opetuslapsillesi heidän kykyensä mukaan. Valaiskoon Jumalansynnyttäjän rukouksen tähden meitäkin, syntisiä, ikunen valkeutesi. Kunnia olkoon Sinulle, valkeuden antaja. (Tropari, Dionysiuksen luostarin ikonostaasikuva, Athos.)

PYHIEN KIRJOITUSTEN SYNTYVAIHEITA

Jokainen pyhä, Jumalan Hengesiä syntynyt kirjoitus on hyödyllinen opetuksesi, nuhteeksi, ojennukseksi ja kasvatukseksi Jumalan tahdon mukaiseen elämään.

2 Tm 3:16

1. JUMALAN SANA IHMISTEN VÄLITTÄMÄNÄ

Pyhän Hengen ilmoitus

Jumalan sanaa

Jumalan ilmoitusta

Pyhän Hengen
inspiraatio ja
kirjoittajan persoonaa

Raamattu on Jumalan sana. Toisaalta Raamattu on ihmistänsanaa, sillä se on ihmisten kirjoittama kirja. Jumalan *Pyhän Hengen inspiroimina* eli *innoittamina* kirjoittajat ovat kuvanneet Israelin kansan historiaa, lakeja, runoutta, mielenliimää, profetioita, kertomuksia Jeesuksesta ja hänen opetuksistaan, kirjeitä ja ilmestyksiä. Kaikki nämä kirjalliset muodot eli Raamattu kokonaisuudessaan on *Jumalan ilmoitusta*. Jumala ilmoittaa itsensä ja tahtonsa Jumalan lopullinen ja varsinainen ilmoitus on Jeesus Kristus.

Mitä on Pyhän Hengen inspiraatio eli innoitus ja millainen on ollut sen osuus kirjojen syntyyn, siitä on erillaisia käsityksiä. Ortodoksinen eksegetiikka eli raamatunselitysoppi ei yleensä pidä kirjoittajia pelkinä korkeimpien voimien tahdottomina välikapaleljoikaisella oli persoonalliset piirteensä. He jättivät kirjoituksiinsa myös henkilökohtaisen leimansa kirjoitustyylinä ja astoiden paino-
ovat myös olleet sidoksissa.
"Yksikään profetaallinen sana ei ole tullut julki ihmisen tahdosta, vaan ihmiset ovat puhuneet Pyhän Hengen johdatuksesta sen raatiossa on syvimmissä mielessä kysymys mysteeristä, salaisuu-
suomen kieleen itäisenä lainasanana ortodoksisen kirkon välityk-
sella. *Biblia* (lat. kirja, kirjoitus) on lainasanana useissa Euroopan
Kristillinen kirkko jakaa Raamatun Vanhaan testamenttiin ja
Uuteen testamenttiin. Testamentti (lat. testamentum) merkitsee lii-
toa. Jumala teki ensin liiton Israelin kanssa ja sitten uuden liiton
niiden kanssa, jotka uskoivat Jeesukseen Kristukseen, Jumalan Poi-
kaan.

Raamattu ja Biblia

Vanhan testamentin kieli on heprea. Puhkekielenä aramea sy-
jäyti hepreaan, joka on säilynyt pyhäna kielenä. Uusi testamentti
on kirjoitettu kreikaksi.

Kirjojen synty

Raamatun pyhillä kirjoituksilla on kokonaisuudessaan monivaihei-
nen ja värikäs syntyhistoria. Varsinkin Vanhan testamentin histo-
riallinen tekstiaines on syntynyt ja säilynyt, usein pilkittäinkin, suu-
lisena ja muistinvaraisena aineistona, mutta vasta alkaa myöten
sitten koottu kirjalliseen muotoon. Joitakin osin Raamatun kirjalli-
seen ilmaisuun on tullut vaikutteita myös *Kaksosivran maiden* tai
Egyptin kulttuurista.

Israel väkautui pyhien kirjoitusten välityksellä siitä, että Juma-
lan johdatus ilmenee historiassa ja että Jumala ilmoitti itsensä ja
tahtonsa kansalleen historiallisten tapahtumien kautta. Siksi israeli-
laisten oli pidettävä mielessä ja kerrottava sukupolvesta sukupol-
veen Jumalan suurista teoista, joita hän oli Israelille tehnyt.

Vanhan testamentin kirjojen varsinainen muistiin merkittämi-
nen kesti yhteensä toistatuhatta vuotta (n. 1200 eKr. – n. 100 eKr.).
Uuden testamentin puolella Jeesuksen teot ja opetukset vaikivat
suullisina kertomuksina seurakunnissa, ennen kuin ne kirjoitettiin
evankeliumeiksi. Yleensä Uuden testamentin kirjojen kirjoittajista
iedetään paljon enemmän kuin Vanhan testamentin kirjoittajista.
Uuden testamentin varsinainen kirjallinen syntyvaihe kesti noin
vuosisadan (n. 50 – n. 150 jKr.).

Kaiken kaikkiaan Raamattu on alkuaan suurella osin *yhteisön*
kirja: Vanha testamentti Israelin kansan keskuudessa elänyttä py-
hää perimätietoa ja Uusi testamentti kirkon pyhää traditiota eli
perimettä.

Raamatun kaanon

Raamatun *kaanon* (kreik. ohjenuora) tarkoittaa pyhien kirjoitusten
luetteloa. Kanaanin hyväksyttiin kirjoituksia, joiden katsottiin si-
säntävän jumalallista ilmoitusta ja joita pidettiin pelästyksen näkö-
kulmasta velvoittavina. Näkemys siitä, mitkä Vanhan testamentin
tai Uuden testamentin kirjoista olivat kanonisia, kypsyi vähin erin
aikojen kuluessa.

Jumalallista sanomaa sisältäväksi kokoomaksi juutalaiset tun-
nusivat ensimmäiseksi viisi Mooseksen kirjaa eli *Lain*. Tämä ta-
pahui noin 400-luvulla eKr. Pari vuosisataa myöhemmin he hy-
väksyivät Profetaat (Esaia, Jeremia jne.) ja lopuksi Kirjoitukset (Job,
Psalmit, Sananlaskut jne.).

Raamatun kirjojen
alkuna suullinen
perinne

Historian tapahtum
Jumalan puhuttelu

Uuden testamentin
traditio

Raamattu yhteisön
kirja

Vanhan testamen
kaanon

PYHÄ APOSTOLI JA EVANKELISTA MARKUS
Uuden testamentin kirjojen alkuperästä tiedetään varsin paljon. Uusin
raamatuntutkimus on vakuuttanut, että evankeliumikirjallisuuden panti alulle
Markus 60-luvulla (ks. s. 77).

Lopulta juutalaiset hyväksyivät kaksi täydellistä Pyhien kirjojen luetteloa. Ensimmäinen vahvistettiin siinä yhteydessä, kun Vanha testamenti käännettiin kreikkäiksi hajaannuksessa eli diasporassa eläviä juutalaisia varten. Tämä ensimmäinen raamatunkäännös, jota kutsutaan *Septuagintaksi* (seitsemänkymmenen miehen käännös), valmistui Aleksandriassa v. 200 eKr. Lähes 300 vuotta myöhemmin, v. 90 jKr., Palestiinan juutalaiset hyväksyivät oman kaanoninsa. Nämä kaksi Vanhan testamentin kaanonia ovat muuten yhdenmukaisia, mutta aleksandrialainen on laajempi ja sisältää 10–12 *deuterokanoniseksi* (toisen luettelon mukaiseksi) sanottua kirjaa. Protestantit yleensä käyttävät näistä nimityistä *apokryfikirjia* (kreik. apokryfos = salattu).

Hyväksyessään Vanhan testamentin kaanonin kirkko tietys­sä mielessä antoi etusijan Palestiinan kaanonille, mutta piti deuterokanonisia kirjojakin opettavina ja hengellisesti rakentavina. Joitakin niistä luetaan jumalanpalveluksissa, kuten esimerkiksi Viisau­den kirjaa. Deuterokanoniset kirjat ovat vaikuttaneet muun muassa ikonitaitteeseen. Kirkon lähetytyön kannalta oli luonnollisesti hyvin merkittävää, että Vanha testamentti oli jo käännetty kreikiin.

Uuden testamentin kaanon vakiintui 200-luvulla, mutta lopulliseen yksimielisyyteen siitä kirkko pääsi 300-luvun lopulla. Vain­nan perusteina, oli kolme näkökohtaa: kirjat olivat apostolista alkuperää, niitä käytettiin yleisesti jumalanpalveluksissa ja niiden sisältö oli ääpuusotinnussa kirkon muun opetuksen kanssa. Ekumeeniset kirkolliskokoukset antoivat Raamatun kaanonille lopullisen vahvistuksensa (mm. Trullon kirkolliskokous v. 692).

Vanhan testamentin kaanoniin kuuluu 39 kirjaa. Tässä luvussa eivät ole deuterokanoniset kirjat. Uuden testamentin kaanonissa taas on 27 kirjaa, Ortodoksinen kirkko pitää kanonisia kirjoja Jumalan ilmoituksena eli näkee niissä Jumalan lahdon ja käyttää niitä uskonopin lähteenä yhdessä pyhän perimätiedon kanssa.

Sekä Vanhan testamentin että Uuden testamentin kirjat voidaan jakaa neljään vastaavanlaiseen ryhmään.

Vanhan testamentin kirjojen luettelo

Vanhan testamentin kaanon
I *Lakikirjat*: viisi Mooseksen kirjaa.

II *Historialliset kirjat*: Joosua, Tuomarien kirja, Ruut, kaksi Samue­lin kirjaa, kaksi Kuningasten kirjaa, kaksi Aikakirjaa, Estra, Nehemia ja Ester.

Aleksandrialainen
palestiinalainen
kaanon

Uuden testamen
kaanon

Kirjojen määrä

III Viisauts- eli opetuskirjat: Job, Psalmiit, Sananlaskut, Saarnaaja, Laulujen laulu.

IV Profeettalliset kirjat:

- a) Suuret profeetat: Jesaja, Jeremia ja Valiusvirret, Hesekiel ja Daniel.
b) Pienet profeetat: Hoosea, Joel, Aamos, Obadja, Joona, Miika, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Sakarja ja Malakia.

Vanhain testamentin deuterokanoniset kirjat:

kaksi Eran kirja, Tobia, Juudit, Salomon viisauts, Siirak, Baaruk, kolme Makkabalaikirjaa ja Danielin kirjaan mm. seuraavat lisäykset: Asarjan rukous ja Kolmen miehen kiitosvirsi tullesta.

Uuden testamentin kirjojen luettelo

Uuden testamentin kaanon

I **Evankeliumit**: Matteus, Markus, Luukas ja Johannes.

II **Historiallinen kirja**: Apostolien teot.

III **Kirjeet eli opetuskirjat**:

a) Paavalin kirjeet: roomalaisille, kaksi korinttilaisille, galatalaisille, efesolaisille, filippiäisille, kolossalaisille, kaksi tessalonikalaisille, kaksi Timoteukselle, Tiukselle, Filemonille ja heprealaisille.

b) Katoliset kirjeet: Jaakobin kirje, kaksi Pietarin kirjettä, kolme Johanneksen kirjettä ja Juudaan kirje.

IV **Profeettallinen kirja**: Johanneksen ilmesty.

Tehäviä:

1. Mikä on Pyhän Hengen inspirationin ja kirjoitajien osuus Raamatun syntyyn?
2. Tutkikaa Raamattua ja etsikää sieltä eri kirjoista historiallisia kertomuksia, rukouksia, mielemiä, profeettallisia ennustuksia, kirjeitekstejä ja ilmestyksiä.

2. VIISI MOOSEKSEN KIRJAA

Vanhain testamentin kirjakoelman aloittaa viisi Mooseksen kirjaa, kansainväliseltä nimeltään *Genateuuki* (kreik. = viisiosainen kirja) ja heprealaisittain *Toora* (laki). Kirjat sisältävät lakikoelmia ja Israelin kansan historiaa, mutta niiden kertoma historia ei ole nykyajan kriittistä tietoa vaan uskonnollisia historiaa ja kuvastaa, kuinka Jumala johdattaa kansaansa Israelia ja muita kansoja.

Nimet

Kirjojen sisältö

Ensimmäinen Mooseksen kirja, *Genesis* (kreik. = synly: kirjojen kreikankieliset nimet ovat kansainvälisiä) kertoo maailman ja ihmisen luomisesta, syntiinlankemuksesta ja ihmiskunnan alkuvaiheista. Kirjan jälkiosa kertoo Israelin kantaisistä eli patriarkoista Abrahamista, Iisakista ja Jaakobista. Jaakobin pojista erityisesti Joo-set on saanut laajan kuvauksen.

Genesis

Exodus (lähtö), toinen Mooseksen kirja, kuvaa Israelin kansan vapautumista Egyptin orjuudesta ja vaellusta Punaisenmeren poikki. Tämän kirjan päähenkilönä on jo Mooses, israelilaisten uskonnollisen ja kansallisen perustan luoja. Loppuosa sisältää automaavaelluksen alkuvaiheita ja lain antamista Siinaililla.

Exodus

Leviticus (leeviläinen), kolmas Mooseksen kirja, sisältää leeviläisiä eli pappeja koskevia lakeja ja asetuksia.

Leviticus

Numeri (luvut), neljäs Mooseksen kirja, on saanut nimensä kirjan alkuun sijoitetun väestön laskennan mukaan. Edelleen se kertoo israelilaisten vaelluksesta Siinailta Kanaanin maan rajalle.

Numeri

Deuteronomium (toinen laki), viides Mooseksen kirja, on kultaaltaan Mooseksen kehottus- ja varoituspuhetta, jonka hän piti ennen kuolemaansa kansalleen Kanaaninmaan rajalla. Deuteronomium sisältää paljon samoja lakeja kuin Exodus, ja siitä johuu nimi Toimen laki. Kirja päättyy kuvaukseen Mooseksen kuolemasta ja hautaamisesta.

Deuteronomi

Kirjojen synty

Moosesen kirjojen
päähenkilö

Israelin kansan johtaja ja profeetta Mooses ei itse ole suoranaisesti Moosesen kirjojen, Pentateukin, kirjoittaja, kuten kauan olaksuttiin, vaan hän on kirjojen päähenkilö. Pentateukissa on kuitenkin Moosesen opetus henki.

Pentateukista löytyy kyllä mainintoja, että Mooses oli kirjoittanut Herran sanoja muistin (Ms 17:14, 24:4 jne). Siksi jo juutalainen traditio piti Moosesta sekä lain välittäjänä että kirjoittajana. Tämä käsitys heijastui myös Uuden testamentin kirjoihin. On tosin mahdollista, että Mooses, joka oli saanut egyptiläisen hovikasvatuksen, osasi kirjoitustaidon.

Moosesen kirjoissa on kuitenkin rinnakkaiskertomuksia ja Moosesen elämän jälkeisiä tapahtumia, kuten esimerkiksi kuvaus seksen päivistä puhutaan kuin ainakin vuosisatojen takaisista ajoista.

Tällaisten havaintojen perusteella tutkimus pitää ilmeisenä, että Moosesen kirjojen aineisto on alkuperältään eri-ikäistä, vuosisatojen aikana kertynyttä suullista traditiota.

Alun perin suomenkieliseen Raamattuun otettiin Pentateukki Moosesen kirjojen nimellä, koska Mooses käsiteltiin kirjojen kirjoittajaksi. Jokaiseen kirjaan on nyt liitetty myös kansainvälinen, kreikkankielinen nimi, joka viittaa kunkin kirjan sisältöön.

Tutkimusten mukaan neljä ensimmäistä kirjaa perustuu kolmeen itsenäiseen lähteeseen, joiden tieteelliset nimet ovat Jahvisiti (J), Elohisti (E) ja Pappiskirja (P). Jahvisiti ja Elohisti ovat toistensa sisar-traditioita, ts. ne molemmat kertovat samoista asioista. Tästä syystä Pentateukissa monet selvästäkin samat tapahtumat on kerrottu kahdesti.

Näistä kolmesta lähteestä punnottuun esitykseen on liitetty Deuteronomium (D) eli viides kirja.

Vanhan testamentin tekstien lähteaineistoa on säilytetty vuosisatoja suullisena perimätietona ennen kirjoittamistaan. Tuo perimätieto on elänyt suuren mestarin Moosesen hengessä. Samassa hengessä se on myös koottu kirjalliseen muotoon.

Lähteiden yhdistämisen voi esittää kaavana

$$\underbrace{J + E}_P + D \quad 400\text{-luku eKr.}$$

Kaava osoittaa, että ensin Jahvisiti ja Elohisti sulautuivat kokonaiskertomukseksi ja sen lomaan sisällytettiin Pappiskirjan kulttisisää-

döksiä ja sukuluetteloa. Deuteronomium on sellaisenaan asetettu niiden jatkeeksi.

Jahvisiti on saanut nimensä siitä, että Jumalan nimenä on siinä alusta alkaen Jahve eli Herra (esim. 1 Ms 2:4). Tämä kirjallinen kokolema syntyi 900-luvulla eKr. kuningas Daavidin aikana. Jahvisitin esitys on ollut yhtäläisöistä kertontaa aina toisesta luomiskertomuksesta Exodukseen ja siitä edelleen israelilaisten Kanannimaan valloitukseseen. Jahve puhuttelee ihmisiä *välittömästi* ja omaa *ihmillisiä piirteitä*, esimerkiksi hän "käskellee paratiisissa tilan viljelyssä" (1 Ms 3:8). Kansojen kohalojen ohella hän ohjaa yksityisten ihmisten elämäntulkua.

Elohisti käyttää Jumalasta nimeä Elohim (hepr. valta, voima, väkivyytä). Tämä kirjallinen lähde syntyi 700-luvulla eKr. Elohistilähteestä saadut kertomukset ovat katkelmallisia ja kietoutuvat jahvisitiin kertomuksiin. Elohistin Jumala puhuttelee ihmisiä *uuten, ilmeisten ja enkelien välityksellä*.

Deuteronomium, Moosesen pitkän puheen sisältävä kokolema, löytyi Jerusalemin temppelissä v. 621 kuningas Josian aikana. Pohjoinen valtio Israel oli jo joutunut Assyrian valtaan ja eteläinen valtio Juuda eli suurvaltojen uhan alaisena. Tällaisessa vaihtolisessa tilanteessa Deuteronomium oli syntynyt joitakin vuosikymmeniä löyrymisvuottaan aikaisemmin. Näin on ymmärrettävissä, miksi viidennessä Moosesen kirjassa toistetaankin tavan takaa, että *synleijä seuraavat rangaisitukset ja vastoinkäymisten syynä on jokin synti*.

Koska Joosuan kirja, Tuomarien kirja, Samuelin kirjat ja Kuningasten kirjat käyttävät samaa tarkastelukulmaa, niitä on kutsuttu "deuteronomistisiksi historiankirjoiksi". Viides Moosesen kirja tavallaan on johdantoa näihin historiallisiin kirjoihin, mutta Mooses-keskeisyytensä vuoksi se on liitetty Moosesen kirjojen joukkoon.

Pappiskirjasta on Pentateukkiin otettu lakeja sekä määräyksiä uhreista ja muista kulttimenoista. Sieltä ovat myös sukuluettelot (esim. 4 Ms 1–3). Näiden luettelojen avulla esitettiin ajankulkuja ja laskettiin esimerkiksi, miten kauan sitten maailman luominen oli tapahtunut. Pappiskirjasta otetut osat sisältävät vähän kertovaa aineista, mutta sieltä on kuitenkin järjestelmällinen *seitsenpäiväinen luomiskertomus* (1 Ms 1:1–2:3).

Pappiskirja syntyi 400-luvulla eKr., ja sen aineiston kokonaisen tarkoituksena oli muistuttaa Jumalan lakien noudattamisesta.

Näistä neljästä lähteestä koottiin Pentateukki eli viisi Moosesen kirjaa niin ikään 400-luvulla eKr. Pakkosiirtolaisuuden jälkeen juutalaiset pyrkivät säilyttämään yhtenä kirjallisena kokonaisuutena lait ja kertomukset Jumalan suurista teoista kansaansa kohtaan.

Tutkimushavainnot
alkulähteistä

Jahvisiti

Elohisti

Deuteronomistise
historiankirjat

Pappiskirja

Lähteiden
yhdistäminen
Pentateukiksi

Tehtäviä:

1. Mitä johdettu, että suomalaisessa Raamatussa Pentateukkia kutsutaan Mooseksen kirjoiksi?
2. Tutki, miten Jumala puhuttelee seuraavissa kertomuksissa ihmisiä, ja päättele, miksi kertomukset saataisivat pohjautua ohessa mainittavaan lähteeseen?
 - a) Vedennäpätsummus (1 Ms 7); pohjautuu Jahvisiin.
 - b) Herra tekee liiton Abrahamin kanssa (1 Ms 15:1-6); pohjautuu Elohistiin.
 - c) Abrahamin sukuluettelot (1 Ms 5); pohjautuu Pappiskirjaan.
3. Lue 5 Ms 6:1-15. Mikä siinä on deuteronomistiselle näkökulmalle ominaista?

II

ALKUKERTOMUKSET

Raamatun alkukertomukset (1 Ms 1-11) kertovat maailman synnystä, syntiinlankeemuksesta, veljesmurhasta, Nooasta ja vedennäpätsummuksesta sekä kielen sekoituksesta ja Babylonin tornista. Kaikki nämä kertomukset muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka luo pohjan Raamatun elämäntarkoitukselle. Ne eivät ole tavallisessa mielessä historiallisia eivätkä luonnontieteellisiä kertomuksia, vaan opetusta ja juutius Jumalan huolehtivasta suhteesta maailmaa kohtaan ja ihmisen vastuunalaisuudesta Jumalan edessä.

3. LUOMISKERTOMUKSET

Ensimmäinen luomiskertomus

Raamatun alkuluvuissa on kaksi luomiskertomusta. Ensimmäinen (1 Ms 1-2:4a) kertoo, miten Jumala loi taivaan ja maan sekä ihmisen maata vallitsemaan. Sitä seuraa heti toisenlainen kertomus (2:4b-25), joka kuvailee ihmisen ja paratiisin luomista.

Ensimmäisessä, Pappiskirjasta oletussa juhlavassa luomiskertomuksessa kahdeksan luomistekoa sijoituu kuuteen päivään. Luomistyö, joka alkaa tyhjistä ("maa oli autio ja tyhjä") ja päättyy ihmisen luomiseen, sulkee sisäänsä koko universumin, maailman- ja kaikkeuden.

Luomistyö etenee loogisesti: kolmena ensimmäisenä päivänä lasketaan pohja sille, mitä jäljellä olevina päivinä luodaan. Luomistajiesitys on seuraava:

1. valo
2. taivaankansi erottamaan vedet vesistä
3. a) kuiva maa
b) ruohot ja hedelmäpuut
4. taivaan valot
5. vesieläimet ja linnut
- 6 a) eläimet maan päälle
b) ihminen

Ihmisen luominen

Jumalan luomistyö huipentui ihmisen luomiseen. "Tehtäimme ihminen, tehkäämme hänet kuvaksemme, kaltaiseksemme, ja halitkoon hän meren kaloja, taivaan lintuja, karjaeläimiä, maata ja kaikkia pikku eläimiä, joita maan päällä liikkuu." Ja Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät" (1 Ms 1:26-27). Jumalan kuva ihmisessä ilmaisee mm. järki ja ajattelu sekä vapaa tahto, toisin sanoen tietty kyky luoda sekä valita hyvän ja pahan välillä, tehdä ratkaisuja ja kantaa tietoista vastuuta. Jumalan kaltaisuus on sisällöltään eettistä ja tarkoittaa pyrkimystä koki Jumalan täydellisyyttä rakastamalla häntä ja lähimmäisiä. "Kaltaisuus" ei näin ollen kuulu ihmisen perusolemukseseen samalla tavalla kuin "kuva", vaan sen saavuttamiseksi ja saavutettun säilyttämiseksi on kilvoiteltava ja taisteltava Jumalan armonon turvautuen.

570 - 610

2. kertomus

Tämä luomiskertomus opettaa yleisesti, että kaikki ihmiset Jumalan kuvaksi luotuihin ovat alun perin samanarvoisia ja Jumalalle rakkaita.

Ihminen sai tehtäväkseen hallita eläimiä, tehdä maan itselleen alamaiseksi ja varjella luomakuntaa.

Raamatun luomiskertomuksessa on ulkonaisesti yhteisiä ainekset babyonialaisten ja sumerilaisten kertomusten kanssa. Mutta Raamatun kirjoittaja on muuttanut niiden sisäistä olemusta tavalla, joka sitten kertoo Jumalan luomistyöstä. Kertomuksen Jumala toimii sanaansa voimalla, ja näin kertoja tunnustaa Jumalan suuruuden ja mahavuuden.

Luomiskertomuksessa tulee esille aikakauden maailmankuva: taivaankansi taivaankappaleineen, vesimassat niiden yläpuolella; maa on litteä laatta ja sen alla alkumeri.

Seitsenäpäiväisellä viikolla ei ole luomiskertomuksessa mitään tekemistä maailman kehitysvaiheiden ja evoluution kanssa, vaan tämä alkamäärätely julistaa maailmankaikkeuden tarkoin rajallista historiallisuutta ja ajallisuutta. Maailmalla on tietty alkunsa ja vastaavasti loppunsa. Luomiskertomus on eurooppalaisen lineaarisen maailmankuvan alkulähde.

Toinen luomiskertomus

Toinen, lahvisi-lähteestä otettu luomiskertomus alkaa ihmisen luomisesta: Sumun verhoama maa on jo olemassa. Maan tomusia Jumala teki ihmisen kuvanveistäjän tavoin ja "puhalsi hänen sieraimiinsa *elämän henkäyksen*" ja niin ihmisestä tuli *elävä sielu*. Sielu antoi ihmiselle henkisen puolen, joka teki hänestä itsestään tietoisin, ajattelu- ja toimintakykyisen persoonan. Sielun mukana ihminen ei saanut vain biologista elämää vaan elämän Jumalan yhteydessä. Ruuminillis-stelullisena olentona ihminen on kahden maailman kansalainen, näkyvän ja näkymättömän.

Jumala istutti *Eedeniin paratiisin puutarhan* ja asetti ihmisen sitä viljelemään ja varjelemaan. Paratiisi ei ole tulkittavissa luonnontieteellisesti, vaan pelastushistoriallisesti: elämä paratiisissa edellytti ihmistä Jumalan tahdon noudattamista. Tämän koetelemiseksi oli sinne asetettu hyvän- ja pahantiedon puu, josta ei saanut syödä. Paratiisissa oli myös elämän puu. Eritaisissa muodotissaan elämää antava puu esiintyy usein Raamatussa, kaikkein kauneimmillaan silloin, kun Jeesus puhuu itsestään viinipuuna (Jh 15:1-6).

Jumala muovasi maasta "kaikki villieläimet ja kaikki taivaan linnut ja vei ne ihmisen luo nähdäkseen, minkä nimen hän kulle-

Onko kysymys evoluutiosta?

Ihmisestä tuli elävä sielu

Eedenin paratiisi

kin antaisi". Vihdoin Jumala rakensi ihmisen kylkiluusta vaimon; tämä kuvaannollinen esitys ilmaisee aviopuolisoitten läheisyyttä, he ovat yhtä ihoa, kuten apostoli Paavali kirjoittaa (Ef 5:31).

Luomiskertomusten sanoma

Uskonlunastus

Kahdella eriajaisella luomiskertomuksella on yhteinen perusajatus: ne ilmoittavat ja tunnustavat, että Jumala on maailman Luoja, joka myös jatkuvasti ylläpitää maailmaa.

Kummankaan luomiskertomuksen keskipisteenä ei ole "maailmankaikkeus" eikä "lajien synty" vaan ihminen. Raamatun maailma on tarkoitettu ihmisen asuinpaikaksi. Niin ikään luomiskertomukset eivät ole luonnonhistoriallisen tutkimuksen tuloksia, vaan Jumalan luomistaidon ylistystä. Nämä kertomukset ovat myyttistä proosaa, psalmeissa on taas paljon Jumalan suuruuden ja luomistöiden runollista, lyristä ylistystä.

Tehtäviä:

1. Missä oleellisissa kohdissa 1. Mooseksen kirjan kaksi luomiskertomusta (1:1–2:4a ja 2:4b–25) poikkeavat toisistaan?
2. Mikä teologinen merkitysero on ihmisen luomiseen liittyvillä käsitteillä "kuva" ja "kaltaisuus"?
3. Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja on Mooseksen kirjan ensimmäisellä luomiskertomuksella (1:1–2:4a) kehitysoopin kanssa?

4. SYNTIINLANKEEMUS

Luomiskertomusten jälkeen Raamatun alkukertomusten kokonaisesitykseen (luvut 1–11) liittyy kuvaus synnin ja pahuuden ilmeneemisestä ja levämisestä ihmisen elämään. Luomisyönsä jälkeen "Jumala katsoi kaikkea tekemänsä, ja kaikki oli hyvää" (1:31). Mistä sitten tulivat synni ja kärsimykset? Tähän antaa vertauskuvallisen ja havainnollisen vastauksen kertomus syntiinlankeemuksesta (luku 3).

Ihminen eli paratiisissa Jumalan huolenpidon kohteena ja hänen yhteydessään. Ihminen joutui kuitenkin kohteelle. Jumala sanoi hänelle: "Saat vapaasti syödä puutarhan kaikkia puista. Vain siitä puusta, joka antaa tiedon hyvästä ja pahasta, älä syö, sillä sinä päivänä, jona siitä syöt, olet kuoleman oma" (1 Ms 2:16–17).

Jumalan kuvaksi luodulla ihmisellä oli vapaa tahto eli oma ratkaisuvaltia noudattaa Jumalan käskyä tai rikkoa sitä. Jumalan paratiisiin asettama koetin antoi ihmiselle mahdollisuuden kehittyä henkisesti ja vahvistaa siveellisiä voimiaan. Mutta ihminen antautui kiusaajan eli paholaisen houkutuksille. Tottelemattomuus Jumalalle sujisti ihmisen tieltä, joka olisi johtanut häntä Jumalan kaltaisuutta, jumaloitumista kohti. Ihmisen tahto taipui kuitenkin kohti paha ja hänen puhdas sydämensä menetti viattomuutensa.

Vapaan tahdon
väärinkäyttö

Synnin kehittyminen

Syntiinlankeemuskertomus kuvaa havainnollisesti, kuinka synni kehittyi ihmisessä kiusauksesta ja uskon horjumisesta synnin viehätysvoiman kasvun mielikuvituksissa, itse tekoon ja siitä edelleen puolusteluun ja rangastuksen kohtaamiseen.

Niinpä kääntä ensimmäiseksi alkoi horjuttaa vaimon uskoa. Hän sanoi tälle: "Ei, ette te kuole." Sitten kääntä ryhtyi todistelemaan: niin pian kuin syötte hyvän- ja pahan tiedon puusta, "Teistä tulee Jumalan kaltaisia, niin että tiedätte kaiken, sekä hyvän että pahan". Nyi kielletyn puun hedelmät alkoivat näytilää naisesta hyviltä syödä ja itse puu kauniita katsella ja kaikkiin tavoin houkuttelevalla, koska se antoi ymmärrystä. "Hän otti siitä hedelmän ja söi; ja antoi myös miehelleen, joka oli hänen kanssaan ja mieskin söi."

Silloin heidän silmänsä avautuivat ja he huomasiivat olevansa alasti. Jumala vei heidät kielletystä teosta tilille, mutta he yrittivät

Kiusaus – uskon
horjuminen –
viehitys synnin
itse teko – vastuu
välitely – rangast

Synnin olemus

turhaan piiloutua Jumalalta ja väistellä vastuuta. Mies sanoi: "Nainen, jonka sinä annoit minulle kumppaniksi, antoi minulle sen puun hedelmän ja minä söin." Nainen taas sanoi: "Käätme minut petti, ja minä söin."

Tämä kertomus paljastaa synnin olemuksen, joka on Jumalan tahdon rikkomista ja pyrkimystä riippumattomuuteen Jumalasta. Ihmisellä on halu ottaa elämä omiin käsiinsä ja olla näin "Jumalan kaltainen". Tämä on ylpeyttä ja ylimielisyyttä, syntiiä Jumalan edessä. Näin ihminen asetti itsensä Jumalan tilalle.

Lankeemuksen seurauksia

Synnin periytyminen

Koko Aadamista ja Eevasta polveutuva ihmisuku on osallinen syntiinlankeemuksen onnettomuuteen. Kaikki ihmiset ovat näin synnin palvelijoita ja ovat syntisiä syntymästään asti. Vastasyntyneellä ei ole tietenkään persoonallisia rikkomuksia, mutta hän kantaa sielussaan esivanhemmillaan perimäänsä synnin taipumusta. Synti houkuttelee häntä siten myös persoonallisiin rikkomuksiin.

Lisäksi ihminen syntyy ympäristöön, jossa on helppo tehdä syntiä, mutta vaikea tehdä hyvää. Pahuuden maailma ympäröi häntä sukupolvesta sukupolveen. Ihmiset ovat toisilleen esikuvina moneen pahaan.

Koko luomakunnan turmeluminen

Ihmisen rikkomuksesta turmelus levisi koko luomakuntaan, kun Jumala määräsi maan kasvamaan ihmiselle "oriantappuraa ja ohdaketta" (3:18). Turmelomassaan luomakunnassa ihmisen oli kovalla työllä, "otsa hiessä" hankittava itselleen leipänsä. Loppujen lopuksi ihmisen osaksi tuli kuolema. Jumala sanoi hänelle: "Maan tomua sinä olet, maan tomuun sinä palaat" (3:19).

Jumala antoi kuitenkin ihmiselle toivon pelastumisesta ja pahuuden vallan murttumisesta. Hän sanoi käätmeelle: "Ihminen on iskevä sinun pääsi murskaksi ja sinä olet iskevä häntä kantapäähän" (3:15). Tämä oli ennustus Vapahtajan ristinkuolemasta, jolla hän oli sovittava ihmisten syntiä.

Pelastuksen toivo

Tehtäviä:

1. Tutki syntiinlankeemuskertomusta (1 Ms 3:1–13). Erotele siitä synnin kehittymisen vaiheita.
2. Mitä seurauksia oli syntiinlankeemuksesta?
3. Millä tavalla ihminen voi käyttää syntiinlankeemuskertomusta selkiinnyttämään eettisiä ratkaisujaan?
4. Eräs Dostojevskin romaanihenkilö sanoo: "Ellei Jumalaa ole olemassa, kaikki on sallittua." Mitä mieltä olet ajatuksesta?
5. Miksi Jumala sallii ihmiselle vapauden eettisiin ratkaisuihin, vaikka hän tietää ihmisen altituden kiusauksiin? Keskustelkaa asiasta.

5. PAHUUS SVENEE JA LAJENEE

Veljesmurha

Sitä mukaa kuin ihminen vierautui Jumalasta, pahuus kasvoi maailmassa ja sai ensin jalansijaa esivanhempien perhepiirissä.

Kertomus perheen pojista Kainista ja Abelista kuvaa, kuinka kateudesta alkaa pahojen tekojen sarja. Kain esitelään tällöin maanviljelijänä ja Abel lammaspaimenena. Tämän perusteella kertomuksen syntyaikana yhteisön elämä on jo elinkeinoiltaan alkanut eriytyä.

Tapahtumat alkoivat uhritoimituksesta. Kain ja Abel olivat yhdessä kedolla uhramassa Jumalalle, Kain toi Herralle maan satoa, Abel toi lampaiden esikkoiskaritsoja. Tällöin Herra "katsoi suopeasti Abeliin ja hänen uhrinsa, mutta Kainin ja hänen uhrinsa puoleen hän ei katsonut". Kun Kainin kasvot synkistyivät, Herra varoitti häntä pahoista aikeista. Kuitenkin kateuden valtaan joutunut Kain tappoi Abelin.

Kertomus ei mainitse, miksi Jumala mielistyi Abelin uhriin, mutta hyökkäsi Kain uhriin. Uusi testamentti selittää kuitenkin asian niin, että Abel oli hurskas (Mt 23:35), mutta Kain olenuksestaan paha (luuda j. 11). "Uskon vuoksi oli Abelin Jumalalle antama uhri Kainin tuule näin Kristuksen vertauskuva (typos). Kainin teko taas on ihmisten keskeisen väkivallan alkusignaali.

Kertomus on väkevä muistutus, että jokainen ihminen kantaa Jumalan edessä vastuun siitä, mitä teoillaan aiheuttaa lähimmäisilleen. Kain yrittää vapautua vastuustaan vastaamalla ylimielisesti Jumalan puhutteluun: "Olenko minä veljeni vartija?"

Jumala karkottaa Kainin kotiseudulta ja tekee hänestä kulkurin ja pakolaisen eli päämäärättömän ihmisen. Kain ei kuitenkaan kadota Jumalan varjelusta. Jumala painaa häneen Kainin merkin, tunnuksen suojaaksi surmaaaja vastaan.

Vedenpaisumus

Ihmiskunta kasvoi ja sen mukana maa tummeltui ja tuli täyteen väkivallaa. Jumala tahoi pysäyttää pahan kasvun. Näin hän päätti vedenpaisumuksen kautta hävittää ihmiset.

Nooan vanhurska

Uskon varassa

Liitto

Tulvako tauseana

Babylonin torni (11:1-9)

Alkukertomusten ihmiskunta joutui uuteen kritisiin, kun se ryhtyi Jumalasta valittamattä tavoittelemaan kuuluisuutta ja maailmanherruutta. Ihmiset olivat tehneet rakennustaidon keksintöjä ja he sanoivat: "Rakentakaamme itsellemme kaupunki ja torni, joka ulottuu taivaaseen asti. Sillä tavoin saamme mainetta emmekä myöskään hajaannu yli koko maan." Näin ihminen pyrki tekemään itsensä Jumalan kaltaiseksi.

Aikaisemmin kansa puhui yhtä kieltä. Nyt Jumala jakoi ihmiset kielimuurein ja hajotti heidät yli maan. Tapahtui siis päinvastaisia, mihiin ihmiset olivat suunnitelmillaan pyrkineet.

Kirkon tulkitinnan mukaan Pyhän Hengen vuodatus opetuslasten päälle helluntaijuhana on Babylonin tapahuman vastakohta. Opetuslapset saivat lahjan puhua eri kansallisuuskisin kuuluville ylösnousemuksesta ja kutsua kaikki Jumalan yhteyteen.

Tornin rakentami

Kirkon tulkitma

27

Ihminen on teostaan vastuussa

Rikos ja rangaistus

Abelin vanhurskaus ja Kainin pahuus

Väkivalta puhkeaa

Kainin ja Abelin elinkeinot

26

Onko Babylonin tornilla historiallista taustaa?

Jumalan suunnitelmia

Babylonin torni oli todennäköisesti monikerroksinen tempelintorni, jollaista israelilaiset olivat nähneet Babylonianssa. Heille kertomus Babylonin tornista antoi vastauksen kysymykseen kansojen synnystä. Kuitenkin tämä kertomus on sisällöltään enemmän eettinen kuin historiallisa syy-yhteyksiä osoittava.

Raamatun alkukertomukset valaisevat historian alkukuhmäärää aina maailman synnystä lähtien. Ne etenevät ihmisen onnellisesta yhteydestä Jumalan kanssa kuvaukseen siitä, kuinka maailma joutui synniin valtaan. Tällöin ihmisten elämässä alkoivat väikeat ajat seurata toisiaan. Toisaalta kertomukset antavat esimerkkejä Jumalan kätöselmuksesta maailmassa, kuinka Jumala ei ole ihmiseltä armoaan hänen pahuudestaan huolimatta, vaan valmistaa hänelle aina pelastuksen tien eteenpäin. Kertomusten sisällöllä on merkitystä myös nykyajassa.

Tehtäviä:

Lukekaa kertomukset Kainista ja Abelista (1 Ms 4:1–16), vedenpaisumuksesta (6:5–9:17) ja Babylonin tornista (11:1–9). Pohittakaa yhdessä,

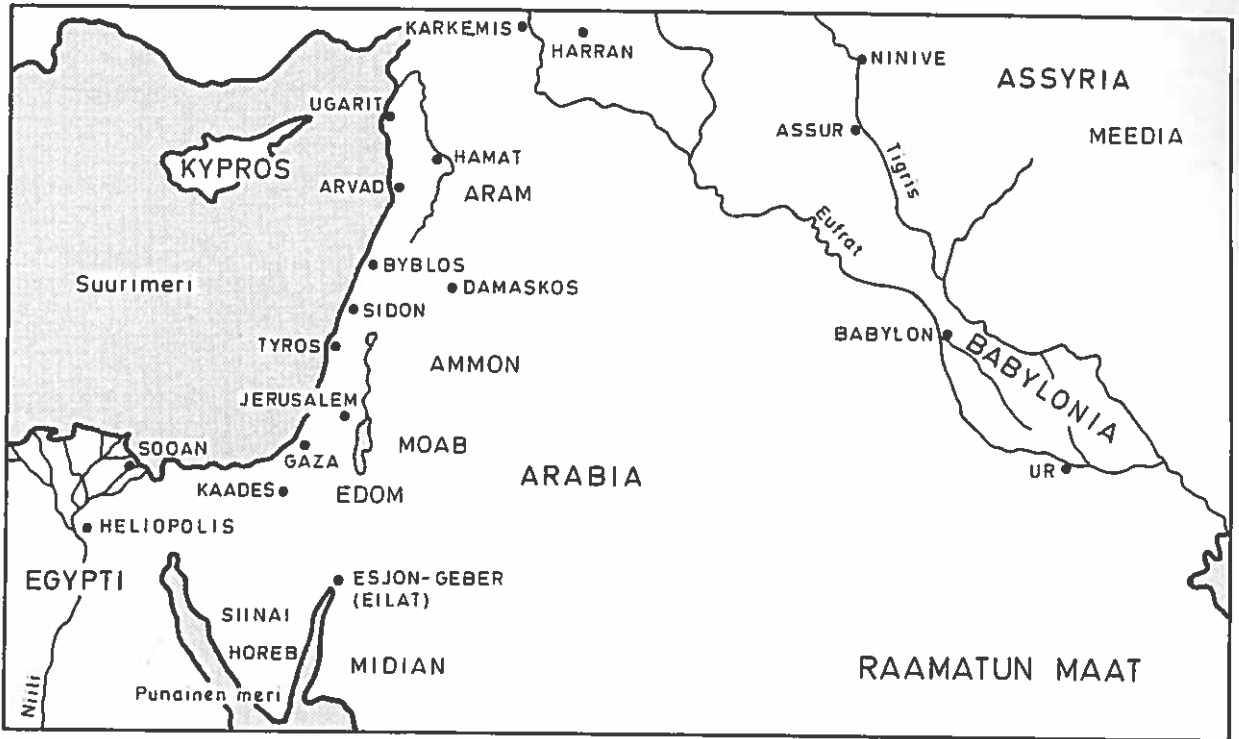
- a) mikä on näiden kertomusten tarkoitus Raamatun alkukuhdilla ja*
- b) mitä sanomia kullakin näistä kertomuksista on nykyajalle.*

III

JUMALAN JOHDATUS HISTORIASSA

Minä annan teidän nyt valita sinunauksen tai kirouksen. Siunauksen saatte, jos tottelette Herran, Jumalanne, käskyjä, jotka minä nyt teille ilmoitan, mutta kirouksen, jos ette tottele hänen käskyjään, vaan poikkeatte siitä tieltä, jota minä käöken teidän kulkea, ja antaudutte pölvomaan vieraita jumalia, joita ette ennen tunteneet.

5 Ms 11:26–28

6. PATRIARKKAKERTOMUKSET

Israelin kansan patriarkkoja eli esi-isiä olivat Abraham, Iisak ja Jaakob, jotka todennäköisesti elivät 1800–1700 eKr. Heistä oli muodostunut aluksi suullista perimätietoa, joka eli kertomuksina ja kertomussarjoina kansan keskuudessa vuosisatoja. Vasta 900-luvulla eKr. kertomukset kirjoitettiin muistiin. Ne eivät sisältäneet tavanomaisia historioita, vaan olivat kasvatuksellisia ja uskonnollisia julistusta. Kuitenkin se, mitä oli kerrottu patriarkkojen elämänvaiheista, ilmeisesti vastasi keskeiseltä ytimeiltään alkuperäisiä tosiasioita.

Patriarkkakertomukset opetivat israelilaisille, kuinka heidän kantahemmonsä oli jo historian alkuhämäryydessä vaellanut Jumalan johdatuksessa ja tullut hänen omaksi kansakseen. Heidän Jumalansa oli Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumala. Patriarkkakertomuksista tuli israelilaisille eräänlainen uskontunnustus. Esi-isien koetelemukset Jumalan johdatuksessa olivat kuin pelikuvia Israelin osaksi tulleille kokemuksille historian eri vaiheissa. Myös kristillinen kirkko voi liittyä samaan Jumalan vaihman ja johdatuksen tunnustukseen.

Abraham

Patriarkkakertomukset alkavat Abrahamin kutumisella (1 Ms 12:1–7). Alun perin hänen nimensä oli Abram, mutta hän sai myöhemmin nimekseen Abraham, joka merkitsee kansojen paljouden isää. Herra sanoi hänelle: ”Lähde maastasi, asuinsijolijasi ja isäsi kodista siihen maahan, jonka minä sinulle osoitan. Minä teen sinusta suuren kansan ja siunaan sinua, – ja sinun saamasi siunaus tulee siunaukseksi kaikille maailman kansoille” (12:1–3).

Aikaisemmin jo hän oli lähtenyt *Urista*, vaurasta Kalden kaupungista, joka oli tarjonnut turvallisuuksia ja korkean elintason. Nyt hän aloitti toisen vaiheen matkastaan vaimonsa ja veljempökansan Lootin kanssa. Seuraukset tästä vaatimattomasta alusta tulivat leviämään laajalle. Suoranainen seuraus oli uuden kansakunnan syntyminen. Ja aikaa myöten koko maailma pääsi osalliseksi sen siunauksesta.

Kanaaninmaassa Herra puhui jälleen. ”Tämä maa” oli oleva Abrahamin jälkeläisten oma. Herra toisti lupaukset, jotka oli lausunut kultsuessaan Abrahamia ja teki myös liiton hänen kanssaan.

Lähtökohtana
suullinen perimä

Kertomukset
uskontunnustusta

Kutsu

Abraham toteuttaa
Herran käskyä

Lupausten odotus
uskossa

Näiden valtaisiin lupausten täyttyminen siirtyi yhä kaukaisem-
paan tulevaisuuteen. Abrahamilla oli vain Jumalan sana lupaus-
vakuutena. Koskaan hän ei kuitenkaan saanut omistukseensa sen
suurempaa ma-aluetta, kuin alkuasukkailta ostamansa hautapaik-
kan vaimolleen Saaralle ja itselleen (12:10, 17:8). Abraham vaelsi
koko ikänsä muukalaisena maan päällä.

Myös lupaus jälkeläisten suuresta joukosta odotti kauan täyty-
mistään. "Abraham ja Saara olivat jo vanhoja ja ikäänlyyneitä, eikä
Saara voinut enää saada lasta." Tällainen oli perheitänne, kun
Herra vieraili Abrahamin luona Mammen tammistossa ja ilmoitti
itsäkin syntymästä (1 Ms 18:1–15).

Näin Saara sai vanhalla iällä palvelella Jumalan tarkoituksia. Tä-
säkin yhteydessä Abrahamin oli eletävä uskosta, johon kuuluu
Jumalan lupausten täyttymisen odotus.

Abraham joutui vielä koetukselle, kun Jumala vaati häntä uhra-
maan itsäkin, jonka varassa Jumalan lupaukset olivat (1 Ms 22:1–
19). Hän oli kuuliainen ja päätteli, "että Jumala kykenee jopa
herättämään kuolleen, ja niin hän sai poikansa takaisin, ylösnou-
semuksen ennusmerkkinä" (Hpr 11:19).

Useassa kohdassa Uutta testamenttia Abraham esitellään uskon-
kuuliaisuuden esikuvana: "Hän uskoi Jumalan lupaukseen, ja Ju-
mala katsoi hänet vanhurskaaksi" (Gl 3:6).

Abrahamin koetus

Isak

Isakilla ei ole varsinaista itsenäistä asemaa patriarkkakertomuksis-
sa. Toisaalta hän liittyy Abrahamin saamiin lupauksiin ja toisaalta
hän tulee esille Esaun ja Jaakobin isänä. Isakilla on kuitenkin
valittu paikka Jumalan pelastussuunnitelmassa ja hänellekin Juma-
la toisti samat lupaukset kuin Abrahamille.

Jaakob

Jaakobin
luonteensuhteita

Jaakobin värikäs elämä sisälsi runsaasti perheongelmia. Hän ei
ehkä joka suhteessa ollut moraalisesti esikuvallinen; hän oli "tuh-
laajapoika", joka kuitenkin sai armon Jumalan edessä. Jaakobin
elämässä toteutui Jumalan ihmeellinen valinta ja johdatus, jotka
ovat patriarkkakertomusten tunnusomaisia piirteitä.

Kaksoisveljistä Esaulla oli biologinen esikoisasema perheessä eli

32

hän oli vanhin pojista, mutta Jaakob sai petoksella sokealta isäl-
tän Isakilta esikoissuunauksen itselleen (1 Ms 27). Jaakob joutui
sovitamaan rikoksensa maanpakkolaisena, mutta Jumala ei kuiten-
kaan häntä hylännyt vaan oli kaikessa hänen mukanaan.

Niinpä Jumala ilmestyi Jaakobille unessa tämän pakomatalla ja
antoi hänelle samat lupaukset maasta ja jälkeläisten paljoudesta
kun Abrahamille sekä lupasi varjella häntä kaikilla ja lopuksi
saattaa takaisin luvattuun maahan. Jaakob näki unessa maasta
livaaseen ulottuvat portaat, joita pitkin enkelit kävivät ylös ja alas
(28:10–19).

Maanpakkolaisuudessa setänsä Labanin luona Jaakob oli häntä
palvellessaan oveluudella koonnut suuren omaisuuden ja saanut
myös Labanin tyttäret Lean ja Raakelin puolisoikseen. Jaakobin
palumatalla Jumala ilmestyi hänelle erikoislaatuksella tavalla.
Ennen kohtaamistaan Esaun kanssa Jaakob on vetäytynyt yksinäi-
syyteen, jossa hän joutuu painiskелеmaan tuntemattoman miehen
kanssa. Tämä siunaa Jaakobia ja antaa hänelle nimeksi Israel, sillä
hän oli "kamppailut Jumalan ja ihmisten kanssa ja voittanut"
(32:29). Tämän mukaan Jaakobin jälkeläisiä kutsutaan israeliläi-
siksi.

Joosef

Joosef ei kuulu patriarkkoihin, mutta kertomus hänestä sijoitetaan patri-
arkkakertomukset israeliläisten vaiheisiin Egyptin orjuudessa. Joose-
fekin oli Jumalan valinnan kohteena ja hänen johdatuksessaan.
Joosefin välilyksellä Jumala pelasti israeliläiset nälänhädästä. Vel-
jet tarkoittivat Joosefille pahan myydessään hänet Egyptiin, mutta
Jumala käänsi kaiken hyväksi. "Hän antoi tämän kaiken tapahtua,
jotta monet ihmiset saisivat jäädä henkiin" (50:20).

Kaiken kaikkiaan jokaisen patriarkkakertomuksen johlavana
ajatuksena on Jumalan valinta ja johdatus. Patriarkkojen osaksi
tulleella johdatuksella on päämäärä, joka koskee koko ihmiskun-
taa. Patriarkat ovat uskon esikuvia, eivät vain israelilille vaan myös
kristillillemme kirkolle. Mitä yhtäältä valinta ja muukalaisuus sekä
Jumalan sana ja usko ja toisaalta kuuliaisuus ja koettelemusten
kestäminen merkitsevät patriarkoilta, samaa ne merkitsevät Kris-
tukselle ja hänen seuraajillemme.

Patriarkkakertomu
ja kirkko

Jumala ilmestyi
Jaakobille

Jaakobin
luonteensuhteita

Kaksoisveljistä
Esaulla oli biologinen
esikoisasema perheessä eli

33

Tehtäviä:

1. Traditio pitää Jaakobin unta taivaan portaisista (1 Ms 28:10–19) Jumalanäitiin viitäävänä vanhaestamentillisenä vertauskuvana. Pohdi, mitä yhteyttä näiden välillä on.
2. Lue Jaakobin painimia (1 Ms 32:22–30). Mikä on Jaakobin painin kuvannollinen merkitys?
3. Mitä on usko? Keskustelkaa asiasta.
4. Onko mahdollista nähdä Jumalan johdatus ihmisen elämässä? Jos on, kuinka?

7. LAKI JA LIITTO

Exodus

Toinen Mooseksen kirja eli Exodus keskittyy kahden asian ympärille: yhäältä se kertoo Israelin pelastumisesta Egyptin orjuudesta, toisaalta lain antamisesta ja liiton solmimisesta Siinain erämaassa. Kirjan päähenkilönä on Mooses.

Jaakobin heimo joutui Kanaaninmaasta Egyptiin nälänhädän ahdistamana. Muukalaisuudenaikaa olivat suunnilleen vuodet 1600–1200 eKr. Tänä aikana väestö lisääntyi suuresti. Uudet faraoit kumosivat israelilaisten alkunsa saamat etuoikeudet ja tekivät heidät orjikkeeseen.

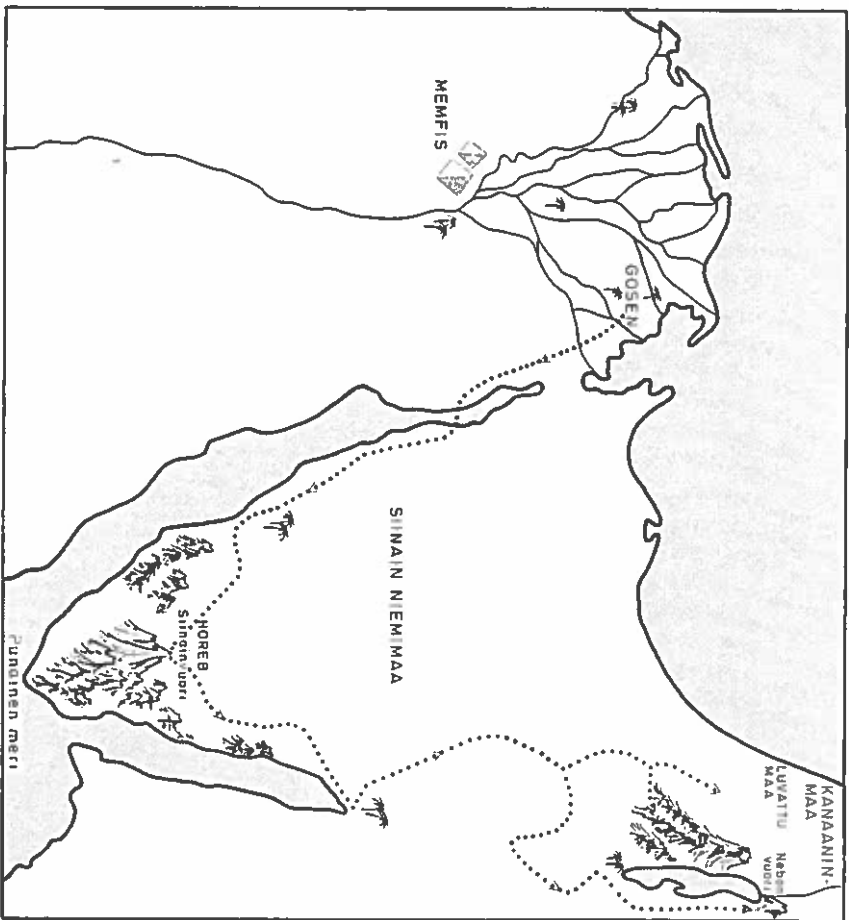
Mooseksesta tuli israelilaisten orjuudesta vapauttaja. Hän vieti elämänsä ensimmäisen kolmannuksen faraon hovissa, toisen kolmannuksen maanpökalaisena Midanin maassa, joka on Siinain autiomaassa, ja kolmannen kolmannuksen israelilaisten johtajana. Jumala ilmestyi Moosekselle Siinainvuoren juurella paljassa orjantappurapensassa, paikalla jossa myöhemmin luovutti lain, ja antoi Mooseksen tehtäväksi israelilaisten Egyptistä viemisen. Mooses esittää vastavälteen toisensa jälkeen, ja jokaisen Herra kumoaa:

”Mikä minä olen menemään?” Mutta Jumala sanoo: ”Minä olen sinun kanssasi.”

”Kun minä — — sanon heille, että heidän isiensä Jumala on lähettänyt minut heidän luokseen, he kysyvät minulta: 'Mikä on hänen nimensä?' Mitä minä heille silloin sanon?" Jumala ilmoittaa nimekseen ”Minä olen se joka olen” (hepr. Jahve)

”Minä en ole koskaan ollut hyvä puhuja. — — Minulla on hidas puhe ja kanka kieli. — — Lähetä joku muu.” Jumala opettaa hänet puhumaan ja lupaa antaa vielä Aaronin hänelle avuksi (2 Ms 3:1–4:13).

Israelin vapautuminen Egyptistä, exodus, tapahtui uskonnollisen innostuksen vallassa. Monin ilmein Jumala osoitti faraolle voimansa. Dramaattinen lähtö Egyptistä ja pako Punaisenmeren läpi muodostuivat israelilaisille uskonnolliseksi kokemukseksi, joka vahvisti kaikkiä ajoiksi heidän luottamustaan Jumalan suuruuteen ja kaikkivoimaisuuteen. ”Varokaa unohtamasta Herraa, joka johdati teidät pois Egyptistä, orjuuden maasta” (5 Ms 6:12). Näin tuli israelilaisten isien muistuttua lapsia ajasta aikaan.

ISRAELIN LASTEN LÄHTÖ EGYPTISTÄ JA ERÄMAAVAUDESSA

Kymmenen käskyn laki

Sinainvuoren juurella israelilaiset saivat tuntea Jumalan läsnäolon pelottavissa luonnonilmiöissä: vuori peittyi paksuun pilveen, kuu-
lui yllinä ja näkyi salamolta, vuoresta nousi savua ja koko vuori
vapisi (2 Ms 19:16–20).

Tse vuorella Jumala antoi Moosekselle kaksi liittolausta, joihin
oli kirjoitettu kymmenen käskyä (dekalogi). Jumala on luonut ihmi-
sen, ja vain hän voi osoittaa, miten ihmisen tulee elää.

Tapahumat
Sinainvuorella

*Tamarskipuu, josta tihkuu syötäväksi kelpaavaa valkoista
tai kellertävää pitikkaa. Rakeina tätä makeaa pitikkaa on
kootava aamuisin, koska päivällä se sulaa. Israelilaiset
poimivat sitä päivittäin, paitsi sapatina. 40-vuotisen
erämaavaelluksen ajan. Mannan runsaan määrän israeli-
laiset kokivat ihmeenä ja kourintuntuvana todistuksena
Jumalan huolehtivasta.*

Käskyt viitoittavat siveellisen elämän perustan. Neljä ensim-
mäistä käskyä koskee ihmisen suhdetta Jumalaan, kuusi seuraavaa
hänen suhteitaan toisiin ihmisiin.

Käskysten kaksi ai-

Minä olen Herra, sinun Jumalasi, joka johdatti sinut pois Egyptistä orjuuden maasta.

1. Sinulla ei saa olla muita jumalia.
2. Älä tee itsellesi patsasta äläkä muutakaan jumalankuvaa. Älä kumarrakaan äläkä palvele niitä.
3. Älä käytä väärin Herran, Jumalasi, nimeä.
4. Muista pyhittää lepopäiviä.
5. Kunnoita isääsi ja äitiäsi.
6. Älä tappa.
7. Älä tee aviorikosta.
8. Älä varasta.
9. Älä todista valheellisesti toista ihmisistä vastaan.
10. Älä tavoittele mitään toisen omaa. (2 Ms 20:2–17.)

(Käskyjen numeroimissa ortodoksinen kirkko seuraa alkukirkon traditiota, joka noudattaa Mooseksen kirjan jaenumerointia. Rooman kirkko ja luterilainen kirkko seuraavat Augustinuksen (+ 430) tapaa yhdistää kaksi ensimmäistä käskyä ja vastaavasti jakaa viimeinen käsky kahteen osaan.)

Käskyt tukevat ja vahvistavat ihmisen elämää. Ne antavat mallin perhesuhteelle, ne ottavat huomioon inhimillisen elämän kokonaisuudessaan: sukupuoli-suhteet, omaisuuden, ihmisen puheen ja ajatuksen. Käskyjen kivitauluihin kirjoittaminen kuvaa niiden yliajalista merkitystä. Sisäistyneenä ihmisen mieleen kymmenen käskyä kypsyttävät hänen omaatuntoaan ja ohjaavat häntä eettisissä ratkaisuissa.

Jeesus hyväksyi kymmenen käskyä, vieläpä hän syvensi niiden merkitystä: hän liitti käskyjen noudattamiseen mielialan ja tunteen. Jeesuksen tulinnan mukaan jo viha tai seksuaalinen himo ovat käskyjen rikkomista (Mt 5:21–28).

Toisaalla Jeesus tiivistää lainseilyksensä kahteen kohtaan: "Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämeästäsi, koko sielustasi ja mielestäsi. – Toinen yhtä tärkeä käsky on tämä: Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. Näiden kahden käskyn varassa ovat laki ja profeetat" (Mt 22:37–40).

Jeesuksen asenne käskyihin

Käskyjen merkitys elämälle

Miksi nimitys toora eli laki?

Lakikokoelmia

Mooseksen kirjojen toisesta viidenteen sisällöstä lähes puolet on lakikokoelmia. Siksi juutalaiset kutsuvat Mooseksen kirjoja laiksi (toora). Kymmenen käskyn laki periytyy Mooseksen ajalta, sen

sijaan suuri määrä säädöksiä ja lakeja on syntynyt eri aikakausien kuluessa.

Mooseksen kirjojen maalliset ja yhteiskunnalliset säädökset määräävät rikoksista rangaistuksia periaatteella "silmä silmästä". Se jo merkiksi tiettyä pyrkimystä mielivallasta. Tällaiset rikoslait muisuttavat Mooseksen aikaa vanhempia kuningas Hammurapin lakeja, joita käytettiin Kaksoisvirranmaissa. Mooseksen kirjan lakikokoelmista on tärkein ns. Liiton kirja (2 Ms 20:22–23:33).

Liitto

Yhdessä kymmenen käskyn lain kanssa Jumala uudisti Siinalla liiton, jonka hän oli jo tehnyt Abrahamin kanssa. Mutta Siinalla

Kymmenen käsky laki ja liitto

PYHÄN KATARIINAN LUOSTARI SIINALLA

Luostarin perusti keisari Justinianus 500-luvulla. Keisarina Helena oli jo 300-luvulla rakennuttanut paikalle Jumalanäidille omistetun temppelin. Luostari sijaitsee Horebin vuoren eli "Mooseksen vuoren" juurella. Perinteiden mukaan luostarin paikalla Jumala ilmestyi Moosekselle palaverassa pensäassa (2 Ms 3:1–12). Vuori taas on paikka jossa Jumala antoi Moosekselle lainatut ja teki liiton Israelin kanssa. Seutu on siis hyvin merkittävä sekä Israelin kansalle että kristilliselle kirkolle.

Jumala asetti lisäksi käskynsä Jumalan ja Israelin välisen liiton merkiksi. Liiton pysyvyys oli sidoksissa Jumalan tähden noudattamiseen. Totelemalla lain määräyksiä kansa osoitti pitävänsä liiton omalla puolellaan voimassa.

Liitonlauluja säilytettiin pyhäkön kaikkein pyhimpään sijoitettuna liitonarkussa merkkinä Jumalan läsnäolosta kansan keskuudessa.

Liitto Jumalan kanssa on keskeisenä Vanhan testamentin julistuksessa. Israelia kohdanneet onnettomuudet katsottiin seuraukseksi liiton hylkäämisestä. Mutta niin pian kuin Israel kalui ja kääntyi Jumalan puoleen, se sai rikoksensa anteeksi.

Jeesus Kristus teki uuden liiton, jota kutsutaan Uudeksi testamentiksi. Uuteen liittoon astuu kukin kasteen, mielihavaitelun ja ehtoollisen kautta. Kirkon jäsenet ovat uusi Israel, Jumalan oma kansa.

Liiton toimivuus
historiassa

Uusi liitto

Tehtäviä:

1. Lue 2 Ms 3:1–5.
 - a) Milten Mooseksen näkemä orjantappurapensas, joka paloi tulussa mutta ei kulunut, kuvaa – kuten vanha kirkollinen traditio opettaa – Neitsyt Mariaa, Jumalanaitia? Koeta löytää yhteys.
 - b) Milten kertomuksesta ilmenee Jumalan suuruus ja pyhyys sekä ihmisen pienuus ja heikkous?
2. Milten kymmenen käskyn laki ja rakkauden kaksoiskäsky (Mt 22:27–40) suhtautuvat toisiinsa?
3. Mikä on kymmenen käskyn merkitys omalle elumolle?
4. Missä määrin kymmenen käskyn laki on ajankohtainen nyky-yhteiskunnassa? Tarkastelkaa kutakin käskyä yhdessä keskustellen.

8. ISRAELIN KANSAN HISTORIA

Mooseksen kirjat sisältävät Israelin esihistoriaa. Israelin kahden toista heimon yhdistyminen kansaksi alkoi Mooseksen johdolla autiomaavaruudessa aikana, mutta vasta Kanaaninmaassa (Palestiinassa) tapahtui lopullinen kansallinen eheytyminen.

Tässä mielessä Israelin kansan varsinainen historia alkaa saapumisesta Luvattuun maahan. Tämä historia ei ole historiaa varsinaisessa mielessä, vaan kertomusta, miten Israelin kansa koki Jumalan vallinnan, johdatuksen ja tuomion. Raamatun kertomukset ovat aina todistuksia Jumalan luovasta vaikutuksesta, joka muuttaa historian tapahtumat Jumalan pelastusieoksi.

Israelin historia

Historia kertoo
Jumalan
pelastusieoista

Luvattuun maahan saapuminen

Moosekseen kuoli Kanaaninmaan rajalla. Tällöin Joosua sai tehtäväkseen johtaa Israelin luvattuun maahan. Tästä kertoo Joosuan kirja. Tutkimusten mukaan osa heimoista saapui Kanaaninmaahan ja valloitti siellä itselleen asuinalueen vähin erin.

Israelilaiset järjestäytyivät heimoliitoksi, jonka yhdistävänä tekijänä oli usko yhteen Jumalaan, Jahveen. Vihollisten ahdistuksessa heimoliiton johtajiksi nousi karismaattisia eli hengen lahjoilla varustettuja tuomareita. Tuomarien kirja mainitsee kaksiotista tuomaria (nm. Debora, Gideon, Simson ja Jeftä).

Egyptin orjuudesta vapautuminen ja Kanaaninmaan valloitus tulivat israelilaisille lahve-uskon tuki pilareiksi, joista he ammennivat itselleen uskonvoimaa. Heillä oli vakaumus, että Jumala oli heitä näissä autannut. Ne olivat Jumalan suuria ihmetekoja, uskonnollisia tapahtumia, joista oli kerrottava sukupolvesta sukupolveen. Yksistään jo näiden historiallisten tapahtumien tähden Israel ei saanut unohtaa Herraa eikä antautua muiden jumalien palvelukseen (5 Ms 6:10–15).

Heimojen
asettuminen orj
alueilleen

Heimoliitto

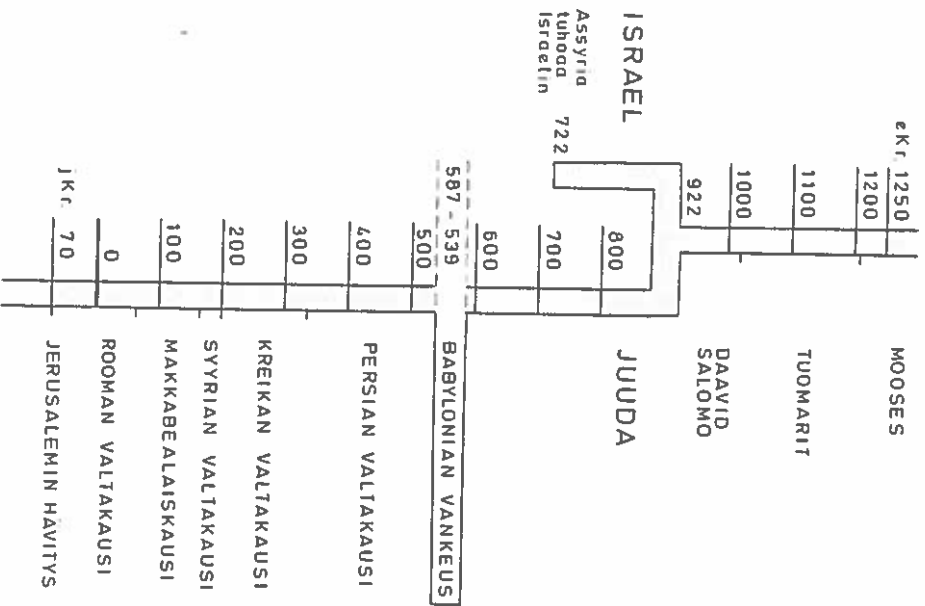
lahve-uskon
tuki pilari

Kuningasvallan aika (1000–587 eKr.)

Naapurimaiden esikuvaa seuraten israelilaisheimot asettivat aikanaan itselleen kuninkaansa. Kuningasvalta yhdisti erilliset heimot yhtenäiseksi kansaksi. Israelilaiset elivät viholliskansojen uhan

Kuningasvallan

41

RAAMATTUN HISTORIAALLISIA AJANKASOJA

alaisina ja he toivoivat kuningasta pysyvää kansanjohdajaa. Kuningas asetettiin virkaan öljyvoitelulla. Näin hän oli Herran voideltu. Jumalan valtakappale kansan historiassa. Kuningudesta tuli siten myös uskonnollinen instituutio.

Ensimmäisen kuningaan *Saiffin* elämä ja kuolema muuttivat traagiseksi, koska hän ei kaikessa noudattanut Herran käskyjä.

Toisen kuningaan *Daavidin* (n. v. 1000 eKr.) hallituskausi kasvoi loistokkaaksi. Daavid vei loppuun heimojen yhdistymisen, jonka sinetiksi tuli hänen pääkaupungiksi korottamansa Jerusalemi. Hän kävi useita voitollisia sotiä, laajensi valtakuntaa ja sai sille rauhalliset rajat. Daavidista tuli kansan muistossa ihannekuningas.

Jumalalta tuli Daavidille lupaus, että hänen valtaistuimensa pysyisi iankaikkisesti (2 Sam 7:13, 16 ja 1 Aik. 17:14). Tästä syntyi usko, että Messias polveutuisi Daavidin suvusta.

Daavidin poika *Salomo* rakensi Jerusalemin temppelin. Tempelin kauneus ja valtakunnan suuruus antoivat virikkeen kulttuurin nousulle. Tutkittiin, mitä Jumala oli tehnyt meidän aikakausina ja siksi alettiin koota kirjalliseen muotoon suullisia kertomuksia patriarkoista, Mooseksesta ym. (ks. Jahvisi ja Elohisti).

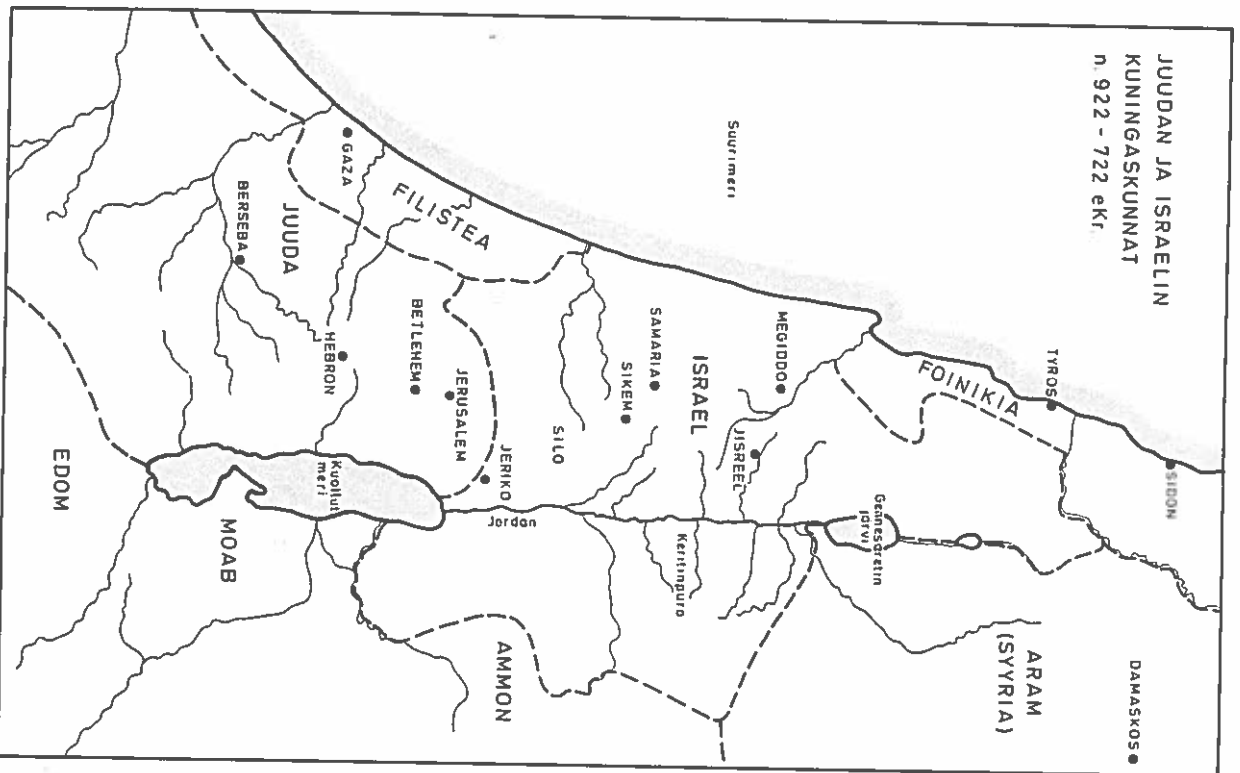
Historiallisen ajattelun virähtämisen myötä katsottiin välttämättömäksi merkitä muistit ajankohaisia asioita Daavidin ja Salomon ajan tapahtumista. Myöhemminkin jatkettiin luettelomaisien kunninkaiden vuosikirjojen kirjoittamista.

Nämä kirjalliset merkinnät yhdistettiin 500–400-luvulla eKr. Vanhan testamentin historiallisiksi kirjoiksi: *Kuningasten kirjoiksi* ja *Aikakirjoiksi*. Näiden historiallisten kirjojen tarkastelukulmana oli kuningaiden suhde Jumalan liittoon. Jos kuningat noudattivat Jumalan tahtoa, koitui siltä siunaus myös kansalle. Mutta jos he rikkoivat käskyjä, joutui kansakin onnettomuksiin.

Suurten kuningaiden Daavidin ja Salomon aikana kirjoitettiin myös jo *psalmeja* ja *sanantaskuja*, ja näin sai alkunsa viisaukskirjallisuus; loppullisten kokoomien valmistuminen vei vielä vuosisatoja (s. 62 ja 66).

Maanpakkolaisuus

Salomon kuoleman jälkeen valtakunta jakautui v. 922 eKr. pohjoiseen eli Israelin valtioon ja eteläiseen eli Juudan valtioon. Israelin pääkaupunki oli Samaria ja Juudan Jerusalemi. Israelissa oli vaalikuninkuus, Juudassa valittikka pysyi Daavidin suvun hallussa.

JUUDAN JA ISRAELIN
KUNINGASKUNNAT
n. 922 - 722 eKr

Molemmissa valtioissa kuningasvallan rinnalle syntyi *profeetta-
liike*, joka taisteli väärää jumalanpalvelustapaa eli kultiä ja yhteis-
kunnallista epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Muita toisaalta pro-
feetat myös valvoivat kansan keskuuteen uskoa ja toivoa ahdistus-
sen aikana.

Pohjoinen valtakunta Israel kukistui Assyrian voimakkaseen
hyökkäykseen v. 722 eKr. Osa väestöstä siirrettiin Assyriaan ja
tilalle tuotiin idästä uutta asutusta. Maahan jääneistä ja idästä
siirretyistä syntyi *samarilaisten* sekakansa.

Eteläinen valtakunta Juuda eli itsenäisenä vielä 200 vuotta Israe-
lin kukistumisen jälkeen.

Pian kukistui Assyrian suurvalta, ja sen raunioille nousi *Babylonia*.
Babylonian kuningas *Nebukadnessar* valloitti myös Juudan ja
sen pääkaupungin Jerusalemin v. 587 eKr. Tempeli ja kuningas-
huone hävitettiin, väestön yläluokka joutui pakkosiirtolaisuuteen
(2 Kun 24:10–17). Profeetat olivat ennustaneet tällaisia kansallisia
katastrofia.

Pakkosiirtolaisuus eli Babylonian vankeus

Pakkosiirtolaisuuden jälkeen ei ollut enää israelilaisia ja juutalaisia
vaan yksinomaan juutalaisia.

Kadonneen temppelin tilalle tulivat *synagogat* eli rukous- ja
kokoushuoneet, joissa uskonharjoituksen pääpaino pantiin rukouk-
selle ja opetukselle. Sääpiti ja ympärileikkaus pidettiin arvossa.
Juutalaisilla oli siirtolaisuudessa melko suuri vapaus järjestää
asiansa. Useimmat menestyivät uusissa oloissa hyvin eivätkä kai-
vanneet isiensä kotimaahan. Vain ne, jotka vaalivat perinnettä,
kuten papit ja leeviläiset, muistelevat kaihon entistä kotimaataan
ja odottivat aikaa, jolloin paluu toteutuisi. Uuden aikakauden en-
nustajia ja toivon ylläpitäjiä olivat mm. profeetta *Hesekiel* ja
Deuteroloinen-Jesaja. Pyhää perintöä kirjoitettiin muistiin.

Paluu

Kun Persian kuningas *Kyyros* kukisti Babylonian 539, hän antoi
juutalaisille oikeuden palata takaisin Juudeaan ja rakentaa uuden
Jerusalemin temppelin. *Esrän* ja *Nehemian* kirjat kertovat
temppelin ja Jerusalemin jälleerakentamisesta. Tempelin val-

Profeettaliike

Pohjoisvaltion
kukistuminen

Jerusalemin
kukistuminen

Juutalaisuuden
muutos pakkosi-
irtolaisuudessa

Persian valta

misluminen n. v. 516 merkitsi loppua pakkosiirtolaisuudelle, jonka pitiuudeksi tuli näin 70 vuotta.

Juudea joutui Persian hallinnasta Aleksanteri Suuren valloittuun 333 eKr. ja myöhemmin syyrialais-kreikkalaisten hallitsijain alamaisuuteen. Nämä hallitsijat pyrkivät kreikkalaista maan juutalaisia, kunnes makkabeaarisikapinän tuloksena juutalaiset itsenäistyivät 160-luvulla eKr.

Vanhan testamentin kirjoista viimeisenä kirjoitettu *Danielin kirja* sijoitettu Babylonian vankeuden kauteen.

Noin sata vuotta juutalaiset saivat pitää itsenäisyytensä, mutta joutuivat sitten Rooman valtaan. *Pompeituksen* johdolla roomalaiset joukot valloittivat Jerusalemin v. 63 eKr. Roomalaisaikaan satuu Jeesuksen ja apostolien toiminta.

IV

PROFEETAT

Yksikään profeettaallinen sana ei ole tullut julki ihmisten tahdosta, vaan ihmiset ovat puhuneet Pyhän Hengen johdattamina sen, minkä ovat Jumalalla saaneet.

2 Pt 1:21

Tehtäviä:

1. Lue 1 Kun 8:54–61. Jakeet sisältävät Salomon rukouksen, jonka hän lausui Jerusalemin temppelin vihkimisen yhteydessä. Mitä hän toivoi Jumalalta? Minkälaisen kuvan rukous välittää Jumalasta?
2. Lue Jerusalemin valloituksen, 2 Kun 24:10–17. Mitä tarkoitusperä arvelet Nebukadnessarin toteutaneen valloittamansa Jerusalemin suhteen?
3. Lue psalmi 137. Mitä se tuo esille pakkosiirtolaisuuden ajan juutalaisten tunnoista?
4. Miten juutalaisuus muuttui uhruskonnosta kirjauskonnoksi pakkosiirtolaisuuden aikana?

9. PROFEETTA JULISTAJANA JA ENNUSTAJANA

Profeettojen ryhmittelyä

Vanhassa testamentissa on laaja, 16 kirjaa käsittävä profeettallisten kirjojen ryhmä. Kirjaprofeettojen lisäksi Vanha testamentti kertoo muistakin profeettallisista ihmisistä, joiden toiminnalla on ollut suuri merkitys Jumalan pelastussuunnitelmassa. Tällaisia ovat esim. Mooses, Samuel, Elia ja Natan.

Sana profeetta on kreikkaa ja merkitsee tulevien tapahtumien ennustajaa ja julistajaa.

Profeettailuksen yleisyys

Profeettailike ennustajineen oli itse asiassa muinoin yleistä monien kansojen keskuudessa. Israelissakin se oli paljon laajempi kuin Vanhasta testamentista käy suoraan ilmi.

Niinpä Israelissa esiintyi *kultiprofeettoja*, jotka ennustivat pyhäkköjen yhteydessä, *hoviprofeettoja* kuninkaiden neuvonantajina ja suurina joukkoina esiintyviä profeettoja, jotka ennustivat *hurmostiaan* vaihtuneina (1 Sam 1:10). Tällaiset profeetat saivat eläntönsä ennustamisesta.

Vanhassa testamentin profeetat tuomitsivat nämä ”ammattiprofeetat” valheprofeettoiksi, koska he lausuvat vain sellaisia ennustuksia, jotka olivat kuninkaalle ja kansalle mieluisia (Jer 14:14, 23:19). Heidät onkin pidettävä erillään varsinaisista Vanhan testamentin profeetoista, jotka Jumala oli valinnut ja kutsunut palvelukseensa. Tosin jotkut kirjaprofeettoista toimivat myös kultiprofeettoina temppeleissä. Uusi testamenttikin kertoo vääristä profeetoista, joita Jeesus käski varomaan (Mt 7:13).

Suuret ja pienet profeetat

Vanhassa testamentin kirjaprofeetat jaetaan suuriin ja pieniin profeettoihin. Jako ei johdu kirjojen merkityksestä, vaan niiden laajuudesta. *Suuria profeettoja* ovat Jesaja, Jeremia, Hesekiel ja Daniel. *Pieniä profeettoja* taas ovat Hoosea, Joel, Aamos, Obadja, Joona, Miika, Naahum, Habakuk, Setanja, Haggai, Sakarja ja Malakia.

Profeettojen julistuksen kirjoittivat myös heidän oppilaansa, joskus pitkäänkin ajan perästä itse profeetan kuoleman jälkeen. Profeettain esiintymisen voima oli heidän puhumassaan sanassa. Usein he vahvistivat sanomaa vertauskuvallisin teoin (esim. Jer 19, 13:1–11).

Profeettojen toimintakausi

800-luku eKr.	Elia Suuret kirjaprofeetat	Pienet kirjaprofeetat
700-luku eKr.	Jesaja	Hoosea Aamos Miika
722 eKr. Israel joutui Assyrian valtaan		
600-luku eKr.	Jeremia	Nahum Habakuk Setanja
500-luku eKr.	Babylonian pakkosiirtolaisuus (587–539 eKr.). Hesekiel Deutero-Jesaja Trito-Jesaja	Obadja Joel Joona Haggai Sakarja Malakia
160-luku eKr.	Daniel	

Profeettojen innoitus

Profeettojen saama kutsu

Vanhan testamentin profeetat saivat Jumalalta kutsun, joka oli usein arvaamaton. Niinpä profeetta Aamos, joka oli karjapaimen, kutsuttiin karjansa ääreltä (Aam 7:15). Profeetta Jesaja taas koki temppelissä valtaisan näyn (Ies 6).

Profeetat eivät julistaneet omaa sanottavaansa, vaan sanoma tuli Jumalalta. He välittivät Jumalan varoituksouhetta, tuomion tai toivon julistusta. Profeetta Jeremiaalle Herra ilmoitti: ”Minä annan sanani sinun suuhusi; saat olla minun suunani” (Jer 1:9; 15:19). Profeetat aloittivatkin usein tähdentämällä: ”Näin sanoo Herra” tai ”Herra puhuu” (Ies 10:24, 40:1).

Profeettain julistustehtävä oli vaikea ja tuskallinen, koska he useimmiten joutuivat puhumaan yleisiä mielipidettä vastaan ja lausumaan tuomion sanoja. Jeesuskin muistutti, että israelilaiset ovat tappaneet profeettojaan (Mt 23:31).

Elämäntilanteen muutos

Uskonkrijojen sekoitus

Profeettain välittämä sana koski aina ajan konkreettisia tilanteita. He tahtoivat *galauttaa kunniaan pyhän liiton*, jonka Israel oli tehnyt Sinanalla Jumalan kanssa.

Israelilaiset omaksuivat näet naapurikansoilta vieraita jumalia, palvoivat muun muassa Baalia sekä aurinkoa ja muita taivaankappaleita. Tästä oli seurauksena uskonnon sekoitusta eli synkretismia. Profeetat varoittivatkin luottamasta vaaran aikana temppeliin ja kultiin, jos kansan sydän ei ollut puhdas Jumalan edessä (Jer 7:10–11, Aam 5:21–24).

Yhteiskunnallisia epäkohtia

Toisalta paimentolais- ja heimokauden jälkeen kuningasvallan aikana israelilaisten elämä pitkälti kaupungistui, käsitöammatit lisääntyivät, rahatalous yleisyyksi ja maanomaisuus keskittyi yhä harvempien käsiin, kun velkojat useim velallisiaan luovuttamaan maansa. Ahneuden vallassa saatiin käyttää väärää mittojia, langettaa väärää tuomioita sekä sortaa köyhiä, leskiä, orpoja ja muukalaisia. Yhteiskunta kärsi kansalaisten suuresta eriarvoisuudesta. Kaiken kaikkiaan kymmenen käskyn lakia rikottiin raskaasti.

Profeetta Eija

Jo 800-luvulla eKr. vaikutti Israelissa profeetta Eija, joka taisteili kanaanilaisten kansojen uskonnolliselle kulttuurille tunnustamista Baalin palvontaa vastaan. Taistelu huipentui Kamelien uhrivuorella. Kuvaus tulen lankeamisesta täällä taivaasta Eijan uhrin päälle ja hänen toimintapiireistään Baalin profeettojen tuhoamiseksi, ilmentä-

vät uskonnollis-kulttuurisia välitenselvitystä kanaanilaisuuden kanssa

(1 Kn 18). Profeetan yhteiskunnallinen oikeudemmuksisuuden vaaritus tulee taas selvästi esille kertomuksessa Nabobin viinilarhassa: Eija lausuu kasvoista kasvoinhin Israelin kuninkaalle syytyöksen ja alamaaisensa maomaisuutta (1 Kn 21). Eija luetaan merkittävimmien profeettojen joukkoon, vaikka häneltä ei ole omaa kirjallista jäämistöä. Profeettojen edustajana hän esiintyy Mooseksen kanssa Kristuksen Kirkastuvuorella (Mt 17:1–8). Jeesus itse rinnastaa Eiaan Herran edelläkäviään Johannes Kastajaan (Mt 11:14).

700-luvulla eKr. lähtien erityisesti kirjaprofeetat nousivat taistelemaan uskonnollisia, yhteiskunnallisia, ja sosiaalisia vinoumia vastaan, ensimmäisenä Aamos ja Hoosea Israelin alueella. Jesaja ja Mikka Jerusalemissa ja muualla Juudeassa. Kirjaprofeettain julistus jatkui 200-luvulle eKr. Väliin jäi pakkosiirtolaisuuden aika, eräänlainen kohokohia profeettojen toimintakaudessa.

Kirjaprofeetat julistajina

Kirjaprofeetat varoittivat Israelin ja Juudan kansaa Jumalan lakien rikkomisesta ja ennustivat Jumalan tuomiota, vieraiden kansojen valtaan joutumista ja katastrofia, elleivät ne tekisi parannusta (Ies 1:16–20, Jer 3:12).

Profeettain sanat putosivat kuitenkin kiviseen maaperään. Tuomion julistukset toteutuivat, katastrofi tapahtui: ensin Israel vaiptui Assyrian tuhoamana v. 722 ja Juuda myöhemmin Babylonian valloittamana v. 587.

Tuomion julistuksen rinnalla kulkee profeettakirjallisuudessa aina toinen teema, joka korostaa Jumalan rakkautta ihmisistä kohtaan ja hänen haluaan pelastaa heidät. Siitä syystä julistuksen järkkymättömän päämäärä on Israelin pääsy läheiseen yhteyteen Jumalan kanssa. Jumalan rakkauden tähden nähtynä tulee profeettain julistuksessa esille entistä voimakkaimmin pakkosiirtolaisuudessa ja sen jälkeisenä aikana. Kun kaikki toivoi näyttää kansalta menneen ja usko Jumalan pelastavaan voimaan romahaneen, tuovat profeetat, erityisesti Torinen Jesaja ja Hesekiel, valoa pimeyteen, rohkaisevat kansaa ja antavat tulevaisuudentoivoa. ”Jäänös palaa takaisin, Jaakobin heimon jäänös kääntyy väkevän Jumalan luon” (Ies 10:21).

Profeettain ennustuksista alkaa myös häämötää pelastus, jonka Jumala on valmistanut koko ihmisikunnalle. Kaikki kansat tulevat hänen yhteyteensä.

PROFEETTA ELIA

Profeetta Elia joutui pakenemaan kuningas Ahabin ja kuningatar Isebelin vainoa, koska hän oli enustanut Jumalan rangaistuksena suurta kuivuuden kautta. Ikonissa Elia on pakomatkallaan Jumalan huolepidon kohteena. Korpit tuovat profeetalle ruokaa: aamuin illoin leipää ja ihaa (1 Kn 17:1–6).

Sen sijaan, että profeettojen varoituksia olisi seurattu, heitä surmattiin. Mutta pakkosiirtolaisuuden aikana ja sen jälkeen heidän arvostuksensa nousi, olivathan heidän tuomionsanansa osoittautuneet paikkansapitäviksi. Niiden toteuduttua voitiin myös luottaa pelastuksen sanomaan. Arvostusta nosi ehkä sekin, että profeetta-liike vähitellen lakkasi.

Kristillinen kirkko löysi profeettojen ennustuksista sanoman Messiaasta ja hänen kautaan perustettavasta uudesta liitosta.

Tehävät:

1. Milen Vanhassa testamentissa esiintyvät profeetat voidaan ryhmitellä?
2. Missä suhteessa Vanhan testamentin profeetat eroavat niin sanottuista ennustajista?
3. Millainen on profeettain Jumala-kuva?
4. Keskustelkaa aiheesta "Totuuden puhujien tarve nykymaailmassa".

10. PAKKOsiIRTOLAISUUDEN AIKAA EDELtÄNEITÄ PROFEETToJA

Profeetat olivat yhteiskunta-arvostelun harjoittajia ja tuomion julistajia, sielunhoitajia ja lohduttajia. Heidän julistuksessaan kuului historian siipien havina. He puhuivat tulevaisuudesta käsillä olevien, ajankohtaisten ilmiöiden takia. Nykyisyys ja tulevaisuus kieltoutuivat heidän julistuksissaan yhteen. Kirikko näkee heidän kirjoituksissaan messiaanisia eli Kristukseen viittaavia kohtia.

Jesaja

Jesajan kirja on kolmen erillisen kirjan kokoelma. Ensimmäinen Jesaja eli Proto-Jesaja (luvut 1–39) on syntynyt Juudan maanpakkoa edeltävänä aikana. Toinen Jesaja eli Deutero-Jesaja (luvut 40–55) on syntynyt pakkosiirtolaisuuden aikana 500-luvulla eKr. Kolmas Jesaja eli Trito-Jesaja (luvut 56–66) kuvaa aikaa, jolloin pakkosiirtolaiset ovat palanneet Palestiinaan ja Jerusalemin temppli on rakennettu uudestaan. Yhteistä näille kolmelle Jesajalle on voimakas pelastuksen ajan julistus. Tästä syystä Jesajaa yleensä kutsutaan Vanhan testamentin ”evankelistiksi”.

Profeetta Jesaja kuului valtakunnan yhäisöön ja kuninkaiden neuvonantajiin. Siten hän oli Juudan historiassa sekä uskonnollinen että poliittinen vaikuttaja.

Jesaja sai voimakkaan profeetatutkimuksen Jerusalemin temppeleissä v. 742 eKr. (Jes 6), ja hänen profeetatkautensa kesti 40-vuotta. Myös Jesajan vaimo oli profeetta.

Jesaja vaikutti aikana, jolloin lähi-idässä toistuivat usein suurvallapolitiittiset kriisitilanteet. Sotaisia Assyrian suurvallaa paisui Kaksosivran maasta yli äyryttäenssä laskien ympärillään olevia kansoja valtansa alle.

Säilytykseen riippumattomuutensa muut kansat yrittivät harjoittaa liittopoliittikkaa keskenään. Juudan kuninkaita Jesaja neuvoi kansansa puolueettomuuden säilyttämiseksi karttamaan liittoja ja rohkaisi heitä toivottomissa tilanteissa turvautumaan Herraan. ”Ellette usko, te ette kestä” (Jes 7:9). Tämä uskonnollinen ajatus, joka nousi kansallisen häädän keskeiseksi, oli Jesajan julistuksen keskeinen sisältö.

Jesaja lujitti vielä kansansa uskonnolluuttamusta messiaanisella ennustuksella neitseeseen synnyttämästä lapsesta, jonka nimenä on Immanuel eli ”Jumala meidän kanssamme” (7:14). Tämä oli Herran antama merkki.

Jesajan yhteiskunta-arvostelu kohdistui erityisesti yläluokkaan, joka harjoitti sortoa, otti lahjuksia ja eksyyti kansaa (Jes 1:23, 4:14). Profeetta muistutti, että syni välttämättä johnaa rangastukseen. Tuomio kohtaa kansaa ja sen päämiehiä: kaupungit autoituvat, talot tyhjenevät ja tyhjiillä peloilla vallitsee autuus (Jes 6:11).

Viisanaan Jumala käyttää Assyriaa, jonka kuitenkin on tuhoututtava, koska se kuvittelee voittojaan omiksi saavutukseensa (Jes 10:5–14).

Yhä väijäämättömästi kuin tuomio tulee, Jumala toteuttaa pelastuslupauksen. Nämä molemmat puolet kuuluvat Jesajan historian käsitykseen.

Niinpa Jesaja profetoi pelastuksen ajan ihanuudesta, Messias-kuninkaasta ja hänen valtakunnastaan. Kansa ei tuhoudu, koska siitä jää jäännös. Sen hallitsijaksi nousee Daavidin sukun kuuluva kuningas, joka Herran Hengen voitelemana hallitsee rauhan valtakuntaa (Jes 11:1–8).

Jesajan messiaanisia profetioita ortodoksinen kirkko käyttää runsaasti Jouluun juba-ajan parimiateksteinä (Jes 9:1–6, 11:1–8).

”Kansa, joka pimeydessä vaeltaa, näkee suuren valon. Niille, jotka asuvat kuoleman varjon maassa, loistaa kirkkaus. – Sillä lapsi on syntynyt meille, poika on annettu meille. Hän kantaa valtaa harteillaan, hänen nimensä on Immeellinen Neuvonantaja. Väkevä Jumala, lankaikkainen Isä, Rauhan Rukhinas. Suuri on hänen valtansa, ja rauha on loputon Daavidin vallastuimella ja hänen valtakunnassaan” (Jes 9:1, 5–6).

Jeremia

Profeetta Jeremia toimi Juudan kuningaskunnan viimeisinä itsenäisyyden vuosina ja sai kokea Jerusalemin häviöksen v. 587 eKr. Hänen elämänvaiheissaan tulee kaikkein selvimmän esille melko yleinen profeetan kohdalo: kutsutus, julistus, kansanvihva, kärsimys ja marttyyrikuolema. Jeremiaalla oli kirjuri, joka merkitsi muistiin hänen julistuksensa ja myös kertoi hänen elämästään.

Kutsun profeetaksi Jeremia sai v. 627 eKr. ”Jo ennen kuin sinut äidinkohdussa muovasin, minä valitsin sinut. Jo ennen kuin sinä synnyit maailmaan, minä pyyhitin sinut omakseni ja määrätisin sinut kansojen profeetaksi” (Jer 1:5). Näin kuuluivat Herran sanat Jeremiaa koske-

Immanuella koske profetia

Yhteiskuntakriittik tuomion julistus

Jumalan viitsa

Pelastuksen julistu

”Ellette usko, te ette kestä”

Valtiollinen tilanne

Uskonollinen ja valtiollinen vaikuttaja

Kolme Jesajan kirjaa

Kutsun profeetaksi

Valliolllisen tilanteen muutos
Profeetan karsimysten tie

Babylonin hyökkäys Juudan kimppeun

Toivon ja pelastukseen julistaja

Ennustus uudesta liitosta

miaalle, joka turhaan yritti torjua Jumalan kutsun nuoruuteensa vedoten.

Jeremian toiminta-aika oli täynnä poliittisia muuttumuksia. Hän sai kokea sotaisen Assyrian kukistumisen. Suurvallan perimönjakajaksi nousi Kaksosivritan maissa Babylonian kuningaskunta.

Assyrian kukistuminen näytti aluksi merkitsevän Juudalle ulkoi-sen uhan hävämistä ja turvallisen ulkopoliittisen kauden alkua. Jeremian epäkiitollisena tehtävänä oli kuitenkin julistaa tuomiota kansalleen sen rikkomusten tähden. Siksi kansan johtajista kunin-gasta myöten tuli hänen vihamielisiä. Epäusamaalliseksi sytetty profeetta joutui monen murhayrityksen kohteeksi. Jeremia itse koki sisimmässään suurta ristiriitaa, sillä hän rakasti kansaansa ja todel-la toivoi sille pelastusta. Karsimysten keskellä hän kirjoi synnymä-päivänään ja toivoi Herralta kuolemaa.

Babylonilaisista kasvoi Juudalle uusi ulkoinen uhka. Kun kuningas Nebukadnessar jo piiritti Jerusalemiä, Jeremia julisti kansalleen hätkäpäisesti alistumisen välttämättömyyttä. Hän tiesi tuomion kohtaavan Jerusalemiä. Toisaalta hän näki pikkuvallion todellisen aseman suurvallan rinnalla. Jeremian ennustukset toteutuivat, ja profeetta itse sai karsia marttyrikuoleman omiensa kädestä.

Tuomionjulistuksen rinnalla Jeremia oli lausunut myös toivon ennustuksia: Herra tuo pakkosiirtolaisuuteen joutuneen Israelin heimon takaisin omaan maahansa. Valtaisimmelle nousee Daavi-din sukuun kuuluva kuningas, joka tekee kansalleen vanhurskau-den ja oikeuden (Jer 30:9).

Jeremia myös ennusti uudesta liitosta, jonka Jumala oli tekävä Israelin ja Juudan kanssa. Herra oli paneva lakinsa heidän sisim-päänsä ja kirjoittava sen heidän sydämeensä (Jer 31:31–34). Israe-lin saamasta siunauksesta pääsivät osalliseksi pakanakansainkin (Jer 3:17, 16:19).

Kirkko uskoo, että Jeesus Kristus on tämän liiton toteuttaja, joka yhdistää jokaisen uskovan rakkauden siteellä Jumalaan.

Tehtäviä:

1. *Mihin aikansa epäkohtiin profeetat kiinnittivät huomiota?*
2. *Mikä oli synnä Jeremian ristiriitaan kansansa kanssa?*
3. *Mikä tekee Vanhan testamentin profeetoista ajankohaisia ny-kyaikana? Keskustelkaa asiasta.*

11. PAKKOSIIRTOLAISUUDESSA JA SEN JÄLKEEN VAIKUTTANEITA PROFFEETTOJA

Jo pakkosiirtolaisuutta edeltäneen ajan profeetat julistivat kansan jäännöksen paluuta kotimaahansa ja Daavidin sukuun kuuluvan kuninkaan pelastustoimia. Kuitenkin tuomionjulistus korostui sel-västi.

Sen sijaan pakkosiirtolaisuuden jälkeen profeettain julistuksessa saa pääpainon pelastussanoma, joskaan muistutus synnin tuomios-ta ei ole kokonaan syrjäytynyt.

Deutero-Jesaja (luvut 40–55)

Toinen Jesajan kirja eli Deutero-Jesaja syntyi 500-luvulla eKr. pak-kosiirtolaisuuden aikana. Sitä kutsutaan ”lohdutuksen kirjäksi”, koska se lupaa juutalaisille, että vaivan aika päättyy ja syyllisyys on sovitettu (Jes 40).

Toinen Jesajan kirja on tunnettu *Herran palvelijaa* koskevasta profetiastaan. Karsivä Herran palvelija on heikkoja kohtaan lem-peä Messiaskuningas: ”Murtunutta ruokoa hän ei muserra, lamppun hiipuvaa liekkiä hän ei sammuta. Tinkimättä hän toteuttaa oikeu-den” (Jes 42:3).

Voimakkain vedoin Toinen Jesaja kuvaa Herran palvelijan karsi-myksiä, joissa kirkko näkee ennustuksen Kristuksen kärsimyksistä Golgatalla: ”Omista teoistaan me uskoimme hänen karsivän ran-gastusta, juulimme Jumalan häntä niistä hyvän ja kurttavan, vaika meidän rikkomuksemme olivat hänet lävistäneet ja meidän pahat tekomme hänet ruhoneet. Hän kärsi rangastuksen, jotta meillä olisi rauha, hänen haavojeensa hinnalla me olemme paran-tuneet” (Jes 53:4–5). (Herran palvelijasta kertovat kohdat I: Jes 42:1–4, 5–9; II:49:1–6; III:50:4–9; sekä IV: 52:13–53:13.)

^aLohdutuksen kirj

Kärsivä Herran palvelija

Hesekiel

Karkotteitujen mukana

Hesekiel, pappi, profeetta ja Jeremian nuorempi aikalainen, joutui Babylooniaan v. 597 ensimmäisten pakkosiirtolaisten joukossa, jotka Nebukadnessar karkotti Jerusalemita. Hesekielille ovat ominaisia huumoskokemukset, näyt ja vertauskuvalliset teot (Hes 4:1–3).

”Iljetyksistä” koituva tuomio

Babyloniasta käsin profeetta sai näyssä kokea, kuinka Jerusalemin temppelessä harjoitettiin kaikenlaisia ”iljetävyksistä”, kuten auringon, taivaankappaleiden sekä erilaisien jumalankuvien ja patsaiden palvontaa (Hes 8:1–2–16). Tästä syystä Hesekiel lausui Jerusalemita ja sen temppeleistä tuomion sanoja, jotka toteutuivat muutamaa vuoden perästä.

Paluunustus

Kun tuomio näin oli tapahtunut ja kansa kärsinyt rangaistuksen, Hesekielin julistus muuttui. Hän profetoi, että Herra johdattaa pakkosiirtolaiset kansojen keskeltä omaan maahan ja perustaa uuden Israelin (Hes 36:22–24).

Ylösnousemusnäkyjä

Hesekiel saa näyn kuolleiden luiden täyttämästä laaksoista. Hän näkee luiden virkoavan elämään. Jumalan sanan voimasta ne saavat jätteen, lihan ja nahan ympärilleen. Kun vielä Herra puhaltaa niihin hengen, ne alkavat elää. Se on ennustus Israelin elpymisestä pakkosiirtolaisuuden päätyttyä.

Kirkko näkee tässä profetiassa ennustuksen myös yleisestä kuolleitten ylösnousemuksesta aikojen lopussa. Niinpä tätä profeetta Hesekielin näystä luetaan suuren lauantain aamupalveluksen pämieleksinä.

Juutalaisuuden vahvistaja

Hesekiel näki näkyjä myös uudesta Jerusalemin temppeleistä ja siinä harjoitettavan kultin yksityiskohdista. Näiden näkyjen voima vahvisti juutalaisten kansallista ja uskonnollista itsetietoisuutta pakkosiirtolaisuuden jälkeen ja esti heitä sulautumasta vieraisiin kulttuureihin. Tässä mielessä Hesekiel oli tiennäyttävä pakkosiirtolaisuuden jälkeiselle juutalaisuudelle.

Danielin kirja

Syntyvätkohta

Raamatun tieteellinen tutkimus on nähnyt paljon vaivaa selvittämässä Danielin kirjan kirjoittamisen ajankohtaa. Todennäköisesti kirja on syntynyt toisella vuosisadalla (168–165) eKr. Näihin aikoihin juutalaiset kävivät kotimaassaan Palestiinassa makkabealaikapinaa, joka sai alkunsa heitä hallinneiden syyrialais-kreikkalaisten kuninkaiden (Antiochus Epifanes) uskonnollisesta ja valtiollisesta

PYHÄT ESI-ISÄT

Sinä, Kristus Jumala, vanhurskauti esi-isät heidän uskonsa kautta edellä kirkon heissä itsellesi kansoista seurakunnan. Pyhät riemuisevat kirkkudessa, sillä heidän siemenestään koitua sinun hedelmä, hän, joka sinut neliseelisesti synnyttää. Heidän esirukouksensa tähden amahda meitä. (Pyhien esi-isien sunnuntain tropari, Ioinen sunnuntai joulun edellä.)

Daniel ja kolme nuorukaista

Vanhan testamentin ilmestyksiä

sorrosta. Nimi johtuu Juudas Makkabealaisesta, joka pani vapaus-taistelun alulle.

Kirja kuitenkin kertoo 500-luvun tapahtumista: *Danielista* ja hänen kolmesta toveristaan Babylonian pakkosiirtolaisuudessa. He nousivat korkeisiin virkoihin kuninkaan hovissa, mutta eivät kuitenkaan unohtaneet oman uskonperinteensä harjoitusta. Uskonsa tähden he joutuivat vainon kohteiksi: kolme nuorukaista helettiin tuliseen uuniin ja Daniel jalopeurain luolaan. Jumala kuitenkin pelasti heidät vaaroista ihmeellisellä tavalla (Dan 3 ja 5).

Kirjan jälkiosa kuuluu Vanhan testamentin *apokalyptisen eli ilmestyskirjallisuuden* piiriin. Tällainen kirjallisuus kuvaa maailmanlopun tapahtumia. Danielin kirjan ilmestysnäyssä *Ihmisen Poika* saapuu pilvissä enkelien saattamana maailmaa tuomiseen (Dan 7:13–14). Kirjan loppuun sisältyy muitakin kuvauksia lopunajasta ja kuolleiden ylösnousemuksesta (Dan 12).

Danielin kirjan kertomukset uskon sankareista ja apokalyptisista näyistä on kirjoitettu rohkaistuksi vieraiden hallitsijoiden sorron alla elävälle juutalaisille. Mutta Danielin kirja heijastaa vaikutuksensa myös evankeliumien ja apostoli Paavalin kirjeiden kuvauksiin maailmanlopun ajoista (vrt. Mt. 24:15, 46, Mk 13:1-4, Lk 21:2, 2 Tss 2, Ilm).

Tehtäviä:

1. Lue Deutero-Jesaja 53:4–5. Mikä merkitys on Kristuksen ristin-kärsimyksillä tämän profetian mukaan?
2. Lue Hes 44:1–4. Se on Neitsyt Marian juhlien parimiateksiniä. Tutki, miten se on selitettävissä viittaukseksi Jumalanäidin ainaiseen neitsyyteen.
3. Mikä tarkoitus Danielin kirjalla oli omana aikanaan? Kiinnitä huomiota sekä kirjan alku- että loppuosaan.
4. Kanoniveusun 7. ja 8. säkeistö (irmossi) saa aiheensa Danielin kirjasta. Tarkastele Vigilia-kirjasta jonkin sävelmän kohdalla, miten kanoniveisu käyttää hyväkseen aihetta Danielista ja kolmesta nuorukaista. Mikä sielunhoidollinen tarkoitus sisältyy veisuun?
5. Mitä yhteisiä piirteitä on Danielin kirjan 7:13–14 ja Matteuksen evankeliumin 24:29–31 apokalyptisilla eli lopun aikaan viittaavilla ilmestyksellisillä kohdilla?

V

VISAUSKIRJALLISUUS

Minä kohotan katseeni vuoria kohti.

Mistä saisin avun?

Minä saan avun Herralta,

häneltä, joka on luonut

taivaan ja maan.

Herra ei anna sinun jalkasi horjua,

väsymättä hän varjelee.

Ei hän väsy, ei hän nuku,

hän on Israelin turva.

Hän on suojaava varjo,

hän on vartiasti,

hän ei väsity viereltäsi.

Päivällä ei aurinko vahingoita sinua

eikä kuun valo yöllä.

Herra varjelee sinut kaikelta pahalta,

hän suojelee koko elämäsi.

Herra varjelee kaikki sinun askeleesi,

sinun lähtösi ja tulosi

nyt ja aina.

Ps 121

12. SANANLASKUT, JOB, SAARNAAJA JA LAULUJEN LAULU

Mitä viisautta on?

Raamattussa viisautta on oikea elämä. Paljon tietoa hankkinut ei välttämättä ole viisas elämässään ja ratkaisussaan. Tullakseen viisaaksi hänellä täytyy myös olla sellainen maailmankatsomus, joka antaa hänen elämänsä mielekkyyttä ja vapauttaa hänet itsekkyydestä. Kaiken kaikkiaan viisautta on elämän tuomaa oppia ja kokemusta.

Raamatun viisauksikirjoihin luetaan *Job*, *Psalmit*, *Sananlaskut*, *Saarnaaja ja laulujen laulu* eli *Korkea Viisu*. Psalmit käsitellään tuonempana erillisenä kokonaisuutena. Ne luetaan Daavidin nimin, mutta muut viisauksikirjat on omistettu kuningas Salomolle. Kuningasten kirjat kertovatkin hänen seppittäneen sananlaskuja ja lauluja (1 Kn 4:31–34). Yleensäkin viisauden opettajia oli hovipireisseä, missä tarvittiin hyviä neuvonantajia ja kasvatajia. Osa sananlaskuista on jo kuningasvallan alkuajoilta, mutta itse Sananlaskujen kirja koottiin kauan pakkosiirtolaisuuden jälkeen, 300–400-luvulla.

Kansainväliset vaikutteet

Israelin viisauksikirjallisuus on saanut vaikutteita Kaksoisvirran maan ja Egyptin viisauksesta, mutta säilyttänyt kuitenkin aina erikoispiirteensä, jonka mukaan Jumalan tuntemus on ensimmäinen askel viisauden saavuttamiseksi (Snl 1:7, 9:10). Yleensäkin viisauksikirjallisuus kiinnosti itämaisia kansoja ja sananlaskut sisälsivät kaikkialla yleisinhimillisistä viisautta.

Kaksi päätyyppiä

Israelin viisauksikirjallisuus jakautuu kahteen päätyyppiin: sananlaskut ovat opastavia ja perinteeseen sitoutuvia, sen sijaan *Job*, *Saarnaaja* ja *Laulujen laulu* taas pohjivat elämän tarkoitusta tai esivät uusia näkemyksiä.

Sananlaskujen opetuksia

Sananlaskut ovat iskeytään tyyliin laadittuja aforismeja elämän eri aloilta. Ne ovat luonteeltaan käytännöllisiä ja pohjautuvat sukupolvien vuosisataiseen kokemukseen.

Raamatun sananlaskut asettavat vastakkain Jumalaa pelkävään ja jumalattoman, edellinen on viisas, jälkimmäinen tyhmiä ja narrin. ”Oikeamielisen tie on kuin aamun kajo, joka kirkastuu kirkastumistaan täyteen päivään saakka. Jumalattomien tie on synkin yö, he kompastuvat, tietämättä mihin” (4:18–19). Viisauteen kuuluu

62

Sananlaskut

myös lähimmäisrakkautta, erityisesti huolehtiminen avuttomista. ”Joka köyhää armahda, lainaa Herralle, ja Herra maksaa takaisin hyvän teon” (Snl 19:17). Useat sananlaskut varoitavat vääryyden harjoittamisesta (11:1). Perhesuhteissa korostetaan aviopuolisoiden uskollisuutta (5:3–14, 15–20) ja ylisietään hyvän vaimon taitavuutta (14:1). Kuritus on sananlaskuissa keskeinen lasten ja nuorten kasvatusteemo (19:27, 23:13–14).

Erät Raamatun sananlaskuista ovat meilläkin täysin omaksuttuja, kuten: ”yipeys käy lankeemuksen edellä” (16:18) ja ”joka toiselle kuoppaa kaivaa, se itse siihen lankeaa” (26:27).

Eräissä sananlaskuissa Viisautta esiintyy henkilöinä tai persoonana (Snl 1:20–33, 8:1–9:1). ”Viisautta on rakentanut itselleen talon, seitsenympäisen rakennuksen. Hän on teuraansa teuraistanut, maustanut viinin, kattanut pöydän ja lähettänyt palvelusväkensä kaupunkien kuulutamaan sen kukkuloilta: ’Oleiko kokematon? Tule silloin tänne!’ Ja ymmärtämättömille hän sanoo: ’Tulkaa, syökää pöytäni antimia, juokaa viiniä, jonka olen itse maustanut. Jättäkää haihattele, niin menestytte, kulkekaa vakaasti viisauden tieä!” (9:1–6).

Vanha traditio tulkitsee Viisauden tarkoitavan tällaisissa yhteyksissä Kolminaisuuden toisia persoonia. Kristus on Jumalan viisautta. Sananlaskujen perikooppia eli lukujaakoja on Ortodoksisessa kalenterissa merkitty suuren paaston ajalle. Tällä tavalla paastokilvoittelija tahdotaan ohjata ammentamaan viisautta elämänsä varlen.

Jobin kirja

Jobin kirjassa, joka on pääosin runoa tai opetusrunoa, pohditaan viero- ja yksinpuheluna kärsimyksen *ongelmaa* ja Jumalan johdattua ihmiselämässä. Väittely, joka leimaa kirjan keskustelua, on yleensäkin tunnustamaisena sen ajan kirjallisuudelle. Jobin kirja on pidetty Vanhan testamentin kirjallisena huipuna ja maailmankirjallisuuden merkiteoksiin kuuluvana.

Yleensä Vanhan testamentin vakaumuksena on, että vanhurskas ja Jumalaa pelkäävä menestyy elämässä sekä saa osakseen rikkautta ja terveyttä. Mutta sitä, joka rikkoo Jumalan tahtoa vastaan, kohtaa sairaudet ja onnettomuudet.

Job on kuitenkin esimerkki vanhurskaasta, joka joutuu väittomasti kärsimään. Onnettomuuksissa ja luonnontuhoissa hän menettää kaiken omaisuutensa sekä lapsensa ja itsekin sairastuu tuskalliseen lauttiin. Täällöinkään Job ei riko Jumalaa vastaan, vaan

Sananlaskujen liturginen käyttö

Maailmankirjallisuuden merkiteos

Kärsimyksen kärsimyksessä

63

tyytyvä toleamaan: "Herra antoi, Herra otti, kiitety olkoon Herran nimi" (Job 1:21).

Job joutuu väitelyyn ystäviensä kanssa, jotka tulevat häntä lohduttamaan. Kolme ensimmäistä ystävää yrittää todistaa, että Job on varmaankin syyllisyytensä salaisiin synteluihin. Jotta hän löytäisi järkevää elämäntapaa, hänen on kaduttava synteliään. Neljäs ystävää yrittää puolustaa vakuuttaa Jobille, että Jumala kasvatat ihmisiä kärsimysten kautta ja toimii aina oikeudenmukaisesti, silloinkin kun kärsimykset kohtaavat vanhurskasta.

Job torjuu ystävien vakuutukset ja todisteet väittäen olevansa syytön ja Jumalan tehneen vääryyttä häntä kohtaan (Job 19:6). Toisaalta Job joutuu vakavasti ajattelemaan elämäntapaansa perustuvaa tosiasiaa, että myös syytön voi joutua kärsimään.

Nyt Jumala vuorostaan ottaa Jobin puhutteluun ja vaatii vastata-maan, voiko ihminen arvostella Kaikkivaltiaista Herraa ja käydä oikeutta häntä vastaan (Job 40:2).

Tällöin Job nöyryy. Älyllisin keinoin ja väitellen hän ei saanut itselleen selvityksiä kärsimyksen ongelmaa, mutta elämäntapaansa ohjaa hänet uuteen oivallukseen: Jumala ei hylkää väittoa kärsijää, ja kärsimysten heikellä hän voi kokea Jumalan läsnäolon. Jobille selviää myös se totuus, että onnen paisteissa elävä ihminen tietää Jumalasta vain sen, mitä hän muilla kuulee, mutta kärsimyk-siin joutunut uskova kokee hänet omakohtaisesti. "Vain korvakuu- lolla sinut tunsin. Nyt ovat silmäni nähneet sinut" (Job 42:5). Tähän päätelmään Job lopulta päätyy kaikista siitä, mitä hän on saanut Jumalasta tietää ja kokea.

Jobin elämä korjautuu vielä ja hän kokee uuden kukoistuksen, maanpäällisen "ylösnousemuksen". Ortodoksinen kirkko näkee tässä muistutuksen kuolleiden ylösnousemuksesta. Siksi Jobin kirja kuuluu suuren viikon päivittäisiin lukuaikeistehin.

Saarnaajan kirja

Käsitys kirjoittajasta

Saarnaaja on pessimistiin, epäilijän ja etsijän kirja. Saarnaaja kuu- suu itseään Daavidin pojaksi. Siksi uskottiin kauan, että kirjan kirjoittaja olisi itse kuningas Salomo. Tutkimus on kuitenkin osoi- tanut, että kirja on kirjoitettu vuosisatoja myöhemmin, 200-luvulla eKr.

Tulkitsaan elämän mielekkyyttä Saarnaaja päätyy pessimisti- seen toteamukseen, ettei maailmassa mikään ole tavoitteleminen arvoista. Tieto tuo tuskaa ja rikkaus huolia. Hyvää ja paha ei automaattisesti palkita tai rangaista, hyvän käy samalla tavoin kuin

Pessimistin
elämäntalotus

synnisen. Saarnaaja pettyy maailmaan. Hän uskoo Jumalan ole- massaoloon, mutta ei ole varma hänen oikeudenmukaisuudestaan. Kaikki mitä ihminen tavoittelee on turhuuksien turhuutta, kaikki on turhuutta.

Eläminen tapa on kuitenkin jokaisen löydettävä tällä maailmas- sa. Saarnaaja esitti tyydytyksiä ja tarkoituksia pienistä, tavallisista lionaiteista, korkeita tavoittelematta ja antamalla myötätun- teiden puullista tiikaa (Srn 1:24-26; 3:12-13). Saarnaaja tahoo kulkea kaikessa keskittien, äärimmäisyyksiä karttaen (Srn 7:15-20).

Saarnaaja on epäilijä, mutta eisisessään tämäkin epäilijä löytää uskon elämänsä perustaksi. Niinpä hän päätyy seuraavaan vakuu- mukseen: "Pelkää Jumalaa ja pidä Hänen käskynsä. Tämä koskee jokaista ihmistä. Jumala vaatii tuomiolle kaikista salatuistakin te- oista, niin hyvistä kuin pahoista" (Srn 12:11).

Laulujen laulu (Korkea veisu)

Laulujen laulu eli Salomon Korkea veisu on aivan kuin mikä tahansa nuoren avioparin rakkaudentunne, täynnä sielullista ja fyysistä onneltunutta. Tällaisena sitä voi lukea vaikkapa maalli- sista näkökulmasta. Kun siinä lisäksi ei maininta Jumalan nimeä- kään, monet ovat pitäneet Laulujen laulua pyhien kirjoitusten joukkoon sopimattomana.

Mutta Raamatun Laulujen laulukin on Jumalan inspiroimaa sa- naa, joka näkee aviorakkaudessa tärkeän elämän alueen. Toisaalta kirja on saanut myös hengellisen tulkinnan, jonka mukaan kysees- sä on Jumalan ja Israelin sekä Kristuksen ja hänen seurakuntansa suhde. Kirkko ei ole ottanut Laulujen laulua liturgiseen käyttöön.

Tehtäviä:

1. Edellä tekstissä on jaoteltu Sananlaskujen kirjaa aihepiireihin, otettu sitä lainauksia ja merkity jaevititeitä. Pohdi niiden pe- rusteella, millainen on Sananlaskujen kirjan viisas ihminen? Millainen on oman käsittekesi mukaan viisas ihminen?
2. Miten Jobin elämäntalotus muuttui kärsimysten kautta?
3. Mikä merkitys kärsimyksillä on ihmiselämässä?
4. Millaisia perusajatuksia Saarnaajan kirja sisältää?
5. Lue Saarnaaja 3:1-8. Missä mielessä jakeet ovat lohdutusta tai kenties pettymystä?
6. Lue rakkauden voiman yllisyyksestä: Laulujen laulu 8:6-7.

13. PSALMIEN KIRJA

*Psalmi*en ryhmittely

Psalmit yksilön ja yhteisön rukouskirja

Psalmit ovat aluperin Israelin kansan jumalanpalveluslauluja. Ne kuvaavat voimakkaasti yksilöisen ihmisen tunnetta tai koko kansan yhteisiä kokemuksia. Kieli on hyvin runsaskuvaista. Psalmien sanoin kukin rukoukset oppii ilmaisemaan sekä ilontunteitaan että ahdistuksenkokemuksiaan.

Psalmien taustalla on Israelin kansan pelastushistoria. Niiden ymmärtämistä auttaakin, jos tarkastelee niitä Israelin pelastushistorian näkökulmasta. Historiaa muuttuivat psalmirunouden kautta Israelin kansan uskonnollisuudeksi: tapahtumat irtautuivat alkuperäisestä tilanteestaan ja niiden rukouksellinen muistelu tuo sinänsä nykyhetken kokemuksiin. Kaiken kaikkiaan psalmit opettavat yksittäisiä ihmisiä ja koko seurakuntaa rukoukseen ja keskustelmaan Jumalan kanssa.

*Psalmi*en synty

Psalmien kirja, vuosisatojen kehityksen tulos

Monien psalmien oisikkona on Daavidin psalmi. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että tekstit olisivat hänen kirjoittamiaan tai hänen aikanaan kirjoitettuja. Niitä vain on omistettu hänen niminsä. Ei ole kuitenkaan perusteltua väittää, ettei psalmista yksikään olisi Daavidin, vaikka yhtään yksittäistä psalmia ei voidakaan osoittaa hänen sepittämäkseen. Hänen tiedetään olleen lahjakas soitilija ja runoniekka (1 Sam 16:4–23).

Psalmit – niitä on kaikkiaan 150 – ovat keskenään hyvin erikätisiä, ja jokaisella niistä on oma syntyhistoriansa. Niihin sisältyy aineistoa ilmeisesti koko Israelin historian ajalta. Lopullisesti kirja valmistui n. 150 eKr. Osa psalmien kirjasta oli koottu kirjalliseen muotoon jo aikaisemmin.

Psalmeja sepitettiin temppeleitä ja jumalanpalvelusta varten. Niitä kanonisoitiin Vanhan testamentin kirjakokoelmaan temppeleikkäytön perusteella. Temppeleissä psalmeja esitettiin psalttari-nimisen kellosoittimen säestyksellä. Sitä johdattiin, että kirkollisessa kielissä psalmien kirjan nimenä on Psalttari.

Psalmien temppeleikkäyttö

Psalmit jakautuvat Mooseksen kirjojen tapaan viiteen kirjaan: 1–41, 42–72, 73–89, 90–106, 107–150. Eri osien sisältöjen välillä ei ole merkittävää eroa.

Psalmit voidaan myös ryhmitellä sisällön mukaan, vaikka rajojen vetäminen on epä tarkkaa, koska yksittäisiin psalmeihin sisältyy monenlaisia aineksia.

Ylistyspsalmeissa ihminen asettuu Jumalan eteen, jonka suuruus saa hänet valloihinsa (Ps 93, 100, 104, 111). Ihminen ylistää Jumalaa hänen itsensä, hänen maajeettisen suuruutensa tähden. Psalmi 104, maailman Luojan ja ylläpitäjän ylistys, aloittaa kirkon päivittäisen ehtoopalveluksen ja on näin ollen tunnettu. Rukoukset sinänsä toteaa Jumalan ihmeellisen suuruuden, luomakunnan kauneuden, Jumalan tekojen ihmeellisyyden.

Kiihospalmeissa yksilöinen ihminen tai koko kansa tuo kiitoksen jostakin Jumalan pelastusteosta tai muusta hyvin konkreettisesta asiasta (Ps 18, 30, 40, 103). Otdokseille on erittäin tuttu psalmi 103, ("Ylistä Herraa, minun sieluni). Liituaikäänöversio siitä alkaa: "Kiitä, sieluni, Herraa."

Anomus- ja valituspsalmit ovat saaneet aiheensa esimerkiksi ahdingosta. Siihen joutunut kansa kääntyy Herran puoleen: "Nou-se auttamaan meitä, lunasta meidät armosi tähden" (Ps 44:27). "Osoita voimasi, tule avuksemme" (Ps 80:3). Yksilön anomukset ja valitukset nousevat sairaudesta, kuolemanhädästä, väärästä syytöksestä ja muista raskaista kokemuksista. Lähes puolet kaikista psalmeista on valituspsalmeja.

Myös Jeesus käytti psalmirukouksia, esimerkiksi hän huudahdi ristillä valituspsalmin sanoin: "Jumalani, Jumalani, miksi hylkäsit minut" (Ps 22:2, Mk 15:34).

Katumuspsalmit sisältävät anteeksiantoon- ja armonanomuksia Jumalalle (Ps 6, 32, 38, 51, 102). Tunnetuin on Daavidin katumuspsalmi 51, joka on laajassa jumalanpalvelus- ja yksityiskäytössä. Se kuuluu mm. synnintunnustuksen ja ehtoollisen valmistusrukouksiin.

Kuningaspsalmeja (esim. Ps 20, 21) käytettiin valtaistuimelle nousun, kuninkaallisten häiden ja muiden juhlien yhteydessä. Niistä kuvastuu usko, että Herraa auttaa voideltuansa, äyhtää hänen toiveensa ja tuo voiton vihollisista. Näihin psalmeihin liittyy myös pelastuksen odotus. Kuningasvallan kaaduttua Israelin kansa toi ilmi Messias-odotuksensa psalmiveisun sanoin. Kristillinen kirkko näkee kuningaspsalmeissa Kristuksen kirkkonsa kuninkaana, pelastajana ja vapauttajana. Valituspsalmeissa taas kirkko näkee heljastuman Kristuksen kärsimyksistä.

Ylistyspsalmit

Kiihospalmit

Anomus- ja valituspsalmit

Katumuspsalmit

Kuningaspsalmit

Psalmien käyttö ortodoksisessa kirkossa

Psalmien käyttö
jumalainpöytäkirjoissa

Psalmien rukoukset heijastavat yleisinhimillisiä kokemuksia. Yli kolmen vuosituhannenkin takaa perityt psalmit puhuttelevat rukouksina ja veisuina. Psalmit ovat toimineet myös malleina ja imoituksen lähteinä monille kristillisen kirkon rukouksille. Psalmien kirja on Vanhan testamentin kirjoista kirkolle rakkain ja tärkein. Pyhän Hengen ohjauksessa syntyneinä rukouksina psalmit sopivat myös yksityiseen hartauden harjoitukseen.

Kun Herra käänsi Sionin kohalon, se oli meille kuin unta.

Silloin suuimme hersyi naurua ja riemu kajahi huulillemme.

Jotka kyynelien kyivävi, ne riemuiten korjaavat.

*Jotka ikien menevät kyivämään vakkansa kantaen,
ne riemuiten palaavat kotiin lyhteet sylissään.*

(Ps 126:1,2,5,6.)

Septuagintan (LXX) mukainen psalmi 9 on suomenkielisessä käännöksessä jaettu kahteen osaan psalmeiksi 9 ja 10. Tästä eteenpäin suomenkielisen käännöksen psalmien numerointi on yhden edellä septuagintaa verraten.

Tehtäviä:

1. Tutki esimerkiksi Rukous- ja hartauskirjan avulla psalmien käyttöä jumalainpöytäkirjoissa.
2. Miksi ortodoksinen kirkko käyttää psalmeja enemmän kuin muita Vanhan testamentin kirjoja?
3. Tutustu psalmiin 51. Miten jakasit sen sisällönlään esimerkiksi kolmeen osaan.
4. Tutustu eri psalmeihin tarkastelemalla kustakin ryhmästä yhtä esimerkkipsalmia tekstin viitteiden mukaan.